

PAUL TAFFANEL: Osobnost hudebníka
(absolventská práce)

Autor: Lucie Karlová

Hlavní obor: příčná flétna

Oddělení: dechové, dřevěné nástroje

Ročník: šestý

Vedoucí absolventské práce: Lenka Bočanová

Oponent absolventské práce: Jan Ostrý

Prohlašuji, že jsem danou absolventskou práci vypracovala samostatně, pouze za použití pramenů a literatury, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii.

V Plzni, 27. dubna 2009

Lucie Karlová

OBSAH

<u>Úvod</u>	str. 1
1. <u>Životní linie Paula Taffanela</u>	str. 2
1.1 Mládí	str. 2
1.2 Studium na konzervatoři	str. 5
1.3 Kariéra a profese	str. 8
1.4 Pedagogické působení	str. 31
2. <u>Taffanelova významná přátelství</u>	str. 35
2.1 Camille Saint-Saëns	str. 35
2.2 Philippe Gaubert	str. 36
3. <u>Publikační činnost</u>	str. 38
3.1 Fantazie	str. 38
3.2 Dechový kvintet	str. 40
3.3 Sicilienne-Etude	str. 40
3.4 Andante pastoral et Scherzettino	str. 41
3.5 Méthode Complète de Flûte	str. 41
<u>Závěr</u>	str. 43
<u>Příloha č. 1</u>	
<u>Příloha č. 2 – Seznam prací</u>	
<u>Příloha č. 3 – Hudba věnovaná Paulu Taffanelovi</u>	
<u>Bibliografie</u>	

Úvod

Jako téma své absolventské práce jsem si vybrala francouzskou osobnost hudebního světa Paula Taffanela. Tento významný flétnista, dirigent, skladatel a pedagog mě zaujal spoustou skutečností. Jednou z nich je jeho dlouhá kariéra aktivního hráče. Teprve až v roce 1893, když mu bylo čtyřicet devět let, se začal věnovat pedagogické činnosti. Byl také flétnovým skladatelem, a i když pouze okrajově, jeho flétnové skladby jsou srovnávány s Paganiniho kompozicemi pro housle.

Když jsem hledala nějaké informace a materiály o této problematice, všechny zdroje se odvolával na knihu Edwarda Blakemana – *Taffanel: Genius of the Flute*. Tato publikace je jediným kompletně zpracovaným dílem, které obsahuje jak Taffanelův životopis, tak i další okolnosti, které se staly během jeho života a jsou zde zmíněné i další osobnosti hudebního dění. Proto tuto knihu uvádím jako hlavní informační zdroj pro svou absolventskou práci.

Když jsem přemýšlela, jak téma zpracovat, rozhodla jsem se, že vytvořím životopis Paula Taffanela. Při překladu knihy E. Blakemana jsem získala určité informace, na kterých jsem začala stavět základ své práce.

Knihy Edwarda Blakemana, redaktora *Live in Music na BBC Radio 3* v Londýně, mě velmi zaujala. Tuto knihu napsal díky Taffanelově pravnučce Susan Samara, která Blakemanovi poskytla spoustu fotografií, dopisů a papírů, které o svém pradědečkovi vlastnila. Tímto jsem i dospěla k názoru, že se jedná o nejautentičtější dílo a Paulu Taffanelovi.

Jsem si vědoma, že moje absolventská práce nemůže postihnout danou problematiku v plné šíři a že jsem se mohla dotknout jen různých doložených problémů.

1. Životní linie Paula Taffanela

Paul Taffanel se narodil v době, kdy jsme mohli svět pojmenovat jen jedním slovem: pokrok. Narodil se roku 1844 stejně jako Paul Verlain nebo Friedrich Nietzsche. V tomto roce napsal Alexandr Dumas své *Tři Mušketýry* a bylo zavedeno první telegrafní spojení mezi Paříží a Rouen. Ve svém životě zažil válku s Pruskem, rozmach železnic, vynález elektřiny i postavení Eiffelovy věže. Zemřel v roce 1908. Byl to rok, kdy se narodil Olivier Messiaen nebo kdy zemřel Svatopluk Čech. Také byl vynalezen celofán, byla založena 1. skautská organizace The Boy Scout, Maurice Ravel zkomponoval suitu *Má Matka Husa* a Camille Saint-Saëns napsal svou první filmovou hudbu. A poprvé se objevilo slovo *kubismus*.

1.1 Mládí

Taffanel přišel na svět v pondělí 16. září 1844 v sedm hodin ráno v Bordeaux a jeho celé jméno bylo Claude-Paul Taffanel. Jeho otcem byl Simon-Jules Taffanel, známý a vážený muzikant, a matkou Anna Bossière. Paul měl ještě dva sourozence. Sestru Jeanne Fannely, narozenou 24. března 1840, která zemřela ve věku třinácti let, a bratra Henri Jérôme, narozeného 25. března 1857. Celá rodina žila v Bordeaux v ulici Hunguerie č. p. 24 blízko *Grand Théâtre*, kde Paulův otec hrál v orchestru. Nejdříve byl fagotistou a poté po patnáct let zastával místo první trubky a sólového kornetu. Jules kromě hraní v různých ansámblech také opravoval a vyráběl hudební nástroje. A díky tomu se rodina měla v Bordeaux dobře.

Jako malý Paul navštěvoval Chlapeckou katolickou základní školu *Pension Méneuvriez* v Bordeaux. Proslulá škola se nacházela asi míli od Taffanelova bydliště ve slepé uličce v Gorgue, která už dnes neexistuje. V té době školu navštěvovalo 133 dětí a byla vedena učitelem se třemi asistenty. Oficiální zprávy z roku 1855 a 1856 uvádějí, že „chod školy s péčí, starostí a svědomitostí dosahuje excelentních výsledků“¹⁾ a také vzdávají hold „nadšenému učiteli“²⁾. Paul opustil Chlapeckou katolickou základní školu ve třinácti letech. Ale díky výborné průpravě, kterou zde dostal, pro něj později nebylo problémem pokračovat v rozšiřování svých základních a všeobecných znalostí.

1) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 9 (překlad L. K.)

2) Tamtéž

Paulův hudební život začal v sedmi letech. Jeho otec ho vyučoval „in solfège“ (v základech hudby) a dával mu hodiny na tři nástroje: flétna, housle a klavír. Malý Paul okamžitě projevil zájem i předpoklady pro hru na příčnou flétnu a snad i proto u houslí dlouho nevydržel. Kvůli hudební všestrannosti ve hře na klavír stále pokračoval, a to u místního učitele jménem Joseph Schad, německého muzikanta, varhaníka a profesora Ženevské konzervatoře. Díky němu dostal Paul kvalitní hudební zázemí stejně jako klavírní techniku. Později sám prohlašoval, že znalost klavírní hry je nezbytně nutná, pro každého ctižádostivého dirigenta.

První flétna, na kterou Paul začal hrát, byla nejspíše osmiklapková flétna zvaná „Lauriol“. Můžeme se tak domnívat na základě účtenek ke klapkám a dalšímu příslušenství, které se našly mezi otcovými dokumenty a byly datované k 27. květnu 1850. Takže ji Jules pravděpodobně i sám vyrobil. Na tento nástroj hrál i o desetiletí déle sám Philippe Gaubert¹⁾, když mu Jules Taffanel dával první hudební lekce. Philippe o této flétně mluvil jako o „tom stejném staromódním nástroji, který sloužil jeho vlastnímu synu“²⁾. Paul ale flétnu záhy vyměnil. Fotografie z roku 1854 (obr. č. 2) ukazuje Taffanela a jeho otce, jak drží flétny s Böhmovým systémem³⁾. Jules má model z roku 1832 s kónickým vrtáním. O tuto flétnu se zasloužili celkem tři muži: Victor Jean Baptista Coche⁴⁾, Paul Hippolyte Camus⁵⁾ a Louis Dorus⁶⁾, který na ni má největší podíl. Například navrhl zavřenou gis klapku jako alternativu k Böhmově otevřené gis klapce. Paul má model novější, z roku 1847, který je základem dnešního moderního nástroje. Flétna má válcovité vrtání a kónickou hlavici. Nátiskový otvor na hlavici je obdélníkový se zaoblenými rohy a tónové otvory mají největší možnou velikost. Ty jsou zakryté klapkami s podlepkami. K tehdejším tradičním materiálům, jako dřevo, se přidává i stříbro. Ale zkouší se i jiné materiály: křišťál, slonovina a dokonce i vosk s jantarem.

1) Philippe Gaubert – 5. července 1879 v Cahors (Lorraine, Francie) – 8. července 1941 v Paříži; v 7 letech se s rodinou přestěhoval do Paříže; na flétnu studoval u Julesa a Paula Taffanelových; studoval na Pařížské konzervatoři; jeho učiteli kompozice a harmonie byli Raoul Pugno, Xavier Leroux a Charles Lenepveu; hlavní dirigent Pařížské opery a profesor flétny na Pařížské konzervatoři; komorní hudba, skladby pro flétnu i jiné nástroje, 3 symfonické básně, houslový koncert, hudba pro balet, opera *Fresky* a *Naila*

2) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 7 (překlad L. K.)

3) Theobald Böhm – 1794 – 1881; bavorský zlatník, flétnista, skladatel a průmyslník; vynalezl základ moderního typu flétny s novou mechanikou; 1831 – osmiklapková flétna, poté kónicky vrtaná flétna s novou mechanikou, 1847 – stříbrná flétna s cylindrickým vrtáním (základ dnešní flétny)

4) Victor Jean Baptista Coche – 1806 – 1881

5) Paul Hippolyte Camus – 1796 – 1850

6) Louis Dorus – 1. března 1813 ve Valenciennes; na Pařížské konzervatoři studoval od 10 let společně s Josephem Guillou; flétnistou v mnoha orchestrech (např. Pařížská opera, Société des Concerts); profesor na Pařížské konzervatoři; vymyslel zavřenou gis klapku jako alternativu k Böhmově otevřené

První koncert Paula Taffanela se uskutečnil v srpnu roku 1854 a víme o něm dnes velmi málo. Sám Paul si poznamenal do svého *Notes biographiques*¹⁾ pouze útržkovité detaily: „Août 1854 Concert Bains du ‚Mail‘ La Rochelle (La Sirène)“²⁾. Přesné datum jeho vystoupení není známé a nejsou k dispozici ani novinové články či recenze. Koncerty se v přístavu, několik mil od Bordeaux, konaly třikrát týdně (úterý, čtvrtek a neděle) od 29. srpna do konce sezóny. A díky tomu, že zde Taffanelův otec dirigoval některá představení, nebylo problémem, aby byl mladý Paul zařazen do jednoho z programů.

Další koncert, který byl v Taffanelově životě důležitý, se konal v úterý 22. ledna 1857 v 20.00 ve Franklinově sále v Bordeaux. Bylo to jeho první vystoupení, které upoutalo novinářskou kritiku. Jednalo se o charitativní ples spojený s každoroční loterií na pomoc pro chudé organizovaný *Société de Saint-Vincent de Paul* a sál byl do posledního místa zaplněný. Na programu, který byl v den konání otištěný v *Mémorial bordelais*, byly uvedeny dvě operní fantasie pro flétnu klavír hrané Paulem Taffanelem (klavírista nebyl jmenovaný). Zazněly *Fantasie „Niobé“* od Jeana Rumusat, slavného flétnisty a rodáka z Bordeaux, a *Fantasie „Norma“* od Giulia Briccialdi³⁾, italského virtuóza, který měl ve 40. letech 19. století flétnové recitály po celé Evropě. Druhý den se v novinách objevila kritika nejen na ples, ale i na samotného Taffanela. Deník *L'Indicateur de Bordeaux* z 24. ledna napsal: „Poslouchali jsme mladého Taffanela s nepopsatelným potěšením. Desetileté dítě, které hrálo na flétnu s pozoruhodným talentem a znalostí. Tento mladý muž má schopnosti velkého umělce“⁴⁾.

1) *Notes biographiques et professionnelles (1844 – 1907)* – deník, 85 stran, přehled detailů Taffanelova života a profesionálních činností; zahrnuje životopisné detaily, 1844 – 1907; rozpis zkoušek pro *Société des concerts du Conservatoire* a *Opéra Paris*, 1871; jména žáků na flétnu, 1871; stručný seznam reperoáru; soupis zkoušek pro *Société de musique de chambre pour instrument à vent*, 1878 – 1879; detaily flétnové sekce v *Opéra Paris*, říjen – listopad 1876

2) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 7 (překlad L. K.)

3) Giulio Briccialdi – 2. března 1818 v Terni (Itálie) – 17. prosince 1881 ve Florencii; flétnista; učitel na Accademia di Santa Cecilia; jeden čas žil v Americe; sestavil flétnu s h-klapkou pro firmu Rudall & Rose s Böhmovým systémem

4) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 9 (překlad L. K.)

1.2 Studium na konzervatoři

O Taffanelově životě před příjezdem do Paříže roku 1858 mnoho konkrétních informací nevíme. Bylo mu třináct let a stále žil se svou rodinou v Bordeaux. Měl pravidelné hodiny na flétnu a zřejmě i nějakou další výuku. Někdy v této době se Paul seznamuje s Paulem Guercy, prvním flétnistou Pařížské opery¹⁾ a *Société des Concerts du Conservatoire*²⁾. Paul Guercy byl žákem profesora Josepha Guillou³⁾ a ten zase François Devienne⁴⁾, prvního profesora flétny na Pařížské konzervatoři od jejího založení v roce 1793. Paul Guercy, který chodil do flétnové třídy spolu s pozdějším profesorem flétny na Pařížské konzervatoři Louisem Dorusem, si Paula Taffanela velmi oblíbil. A tak pro něj nebyl problém ho k Dorusovi poslat. Dal mladému Taffanelovi pár rad a doporučující dopis pro Louise Doruse (obr. č. 4).

„Únor 1858 odjezd z Penzionu Méneuvriez / 13. březen příjezd do Paříže / 14. březen první hodina s Dorusem“⁵⁾. Tak si Paul poznamenal ve svém *Notes biographiques* začátek roku 1858. Je to období velkých změn a to nejen v rodině Taffanelových. Paříž se mění ze středověkého města s labyrinty malých uliček na moderní město s velkými bulváry a na trůn usedl Louis Napoleon Bonaparte III., synovec Napoleona Bonaparte I.

Paul do hlavního města přijíždí 13. března 1858 spolu se svým otcem. Pro toho ale život v hlavním městě nebyl vůbec snadný. Aby mohl plně podporovat svého syna na studiích, musel opustit své zaměstnání a zastavit rodinný dům v Bordeaux. Něž si našli vlastní bydlení, žili u bratra Paulovy matky, Julesa Bossière. V té době si Jules Taffanel začal vydělávat opravováním a vyráběním nástrojů a občas nějakým hraním či učením. Proto nebyl problém, aby se po několika týdnech nastěhovali do vlastního apartmánu, který se nacházel na 47 avenues des Ternes v osmnáctém městském obvodu.

1) Théâtre de l'Académie Royale de Musique – známe také jako *Salle de la rue Le Peletier*, *Paris Opéra* nebo jen jednoduše *Opéra*; hlavní sídlo Opery v letech 1821 – 1873, kdy shořelo; postavené za pouhý rok architektem François Debret; jeho následovníkem byla opera známa jako Palais Garnier

2) Société des Concerts du Conservatoire – 1828 – 1967; kořeny sahají až do 90 let 18. století; spravovala Pařížská konzervatoř; zakladatelem a prvním šéfdirigentem byl François-Antoine Habeneck

3) Joseph Guillou – 1787 – 1853

4) François Devienne – 31. ledna 1759 v Joinville – 5. září 1803 v sanatoriu v Charentonu (Francie); nejmladší ze 14 dětí; hrál na flétnu a na fagot; flétnu studoval u Felixe Raulta; autor *Méthode de Flûte Théorique et Pratique* (1793); prvním profesorem flétny na Pařížské konzervatoři (1795); 13 flétnových koncertů, symfonie pro dechové nástroje, kvartety a tria pro různá obsazení, 84 duet, sóla pro flétnu, 12 oper a 4 fagotové koncerty

5) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 9 (překlad L. K.)

Než Paul nastoupil roku 1860 na Pařížskou konzervatoř¹⁾, studoval u Louise Doruse soukromě téměř dva roky. Paulův repertoár zahrnoval tradiční fantazie a kvůli zdokonalení techniky hrál air s variacemi. Dorus se nebál sáhnout ani do literatury 18. století ke vzdálenějším autorům. Když byl Louis Dorus v lednu 1860 jmenován profesorem Pařížské konzervatoře, vzal si Paula do své třídy. A tak byl 5. března 1860 Paul Taffanel zapsán jako student. Taffanelovi v té době bylo pouhých patnáct let.

V polovině toho roku se měla na Pařížské konzervatoři konat soutěž a výběrová přehrávka byla stanovena na 15. června 1860. Taffanel se zúčastnil a vedle jeho jména Dorus napsal: „Dobrý muzikant, technicky perfektně ovládá svůj nástroj. Velmi dobrý v každém ohledu. Může soutěžit.“²⁾ Celkem na soutěž postoupilo šest studentů a mezi nimi byl i Paul Taffanel. Jako soutěžní skladbu vybral Dorus Taffanelovi 5. koncert, op. 37 od svého kolegy Jeana-Louise Tulou³⁾.

Soutěž se konala 30. července 1860 ve Velkém sále na Pařížské konzervatoři. Porotě předsedal tehdejší ředitel konzervatoře Daniel Auber⁴⁾ a jejími členy byli další tři profesori konzervatoře – René Baillot, Antoine Elwart a François Bazin a tři vážení muzikanti – Frédéric Duvernoy, Georges Kastner a flétnista Louis-Antoine Brunot, který v této soutěži získal *premiér prix* v roce 1838. Ze šesti soutěžících hrál Taffanel čtvrtý v pořadí a po poslechnutí všech výkonů, poslala porota své rozhodnutí o hlasování vedení školy.

„Pan předseda vznesl následující otázku: Jsou zde podmínky pro udělení *premiér prix*? Jednoznačně ano. A hlasování? Pan Taffanel obdržel osm hlasů a pan Thorpe hlas jeden. Tudíž předseda oznamuje, že *premiér prix* získal pan Taffanel.“⁵⁾

1) Pařížská konzervatoř – založena 1795 v Paříži; oficiální název *Conservatoire National Supérieur de Musique*; předchůdce *Royale de Chant* (Národní škola zpěvu) založená Ludvíkem XIV. roku 1669, poté od roku 1793 *Institut Nationale de Musique*

2) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 17 (překlad L. K.)

3) Jean-Louis Tulou – 12. září v Paříži – 24. července 1865 v Nantes (Francie); fagotista; jeho otec jeden z prvních profesorů na Pařížské konzervatoři; flétnista Pařížské opery; 1829 – 1856 profesorem na Pařížské konzervatoři; pro flétnu – 5 koncertů, 52 duet, 15 sól s orchestrem, fantasie, *Méthode de Flûte*; vyráběl flétny s Jacquesem Nonon

4) Daniel François Esprit Auber – 29. ledna v Caen (Normandie, Francie) – 12. května 1871 v Paříži; roku 1842 jmenován ředitelem Pařížské konzervatoře; opéra-comique: *Manon Lescaut*, *La Sirène*, *Fiorella*, *Němá z Portici*; pedagogické práce, klavírní skladby

5) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 18 (překlad L. K.)

Hlavním dodavatelem fléten na konzervatoř v té době byl Louis Lot¹⁾. A tak není divu, že při slavnostním předávání cen 4. srpna 1860 Paul hraje na nový nástroj ze slitiny niklu a stříbra značky Lot. Jako památku na soutěž je na flétně vyryto Taffanelovo jméno a rok soutěže: „*Conservatoire Impl de Musique / 1er Prix / decerné à P. Taffanel / 1860*“. Paul ale na flétnu moc dlouho nehrál a zanedlouho si pořídil jiný nástroj stejné značky. Flétnám Louis Lot nakonec Paul zůstal věrný celý život. Tyto ručně vyráběné nástroje představovaly stejnou kvalitu jako pro houslisty housle od Stradivari.

Že Taffanel hrál po celou dobu své kariéry na nástroje Louis Lot, se ví díky účetní knize, která se ve firmě zachovala. A tak můžeme mít alespoň nějakou představu o flétnách, které používal. Pár týdnů před soutěží v červenci roku 1860 si 4. ledna koupil stříbrnou flétnu č. 439 a také samostatnou hlavici se zlatým náústkem. O rok později si Paul nechává u Louise Lota opravit dvě flétny, jednu stříbrnou adruhou dřevěnou. Další záznam je až z roku 1864, kdy Taffanel kupuje dřevěnou pikolu č. 839 a minimálně další dvě flétny. Na fotografii z roku 1906 drží flétnu, kterou si sám nepořídil, ale dostal ji od Louise Doruse, který ji koupil roku 1861. Jedná se o Böhmův nástroj, model 1847, celostříbrnou flétnu se zlatým náústkem a komínkem, c – nožkou a Dorusovou gis klapkou. Šlo o velmi jemnou práci a flétna se vyznačovala krásným znělým a citlivým tónem.

Hra na nástroj ale není to jediné, o co se Paul při studiu na konzervatoři zajímá. Na začátku nového akademického roku v říjnu 1860 se rozhodl přihlásit na harmonii. Jeho učitelem je Henri Reber²⁾, francouzský skladatel a později i profesor skladby. Ve třídě bylo celkem sedm studentů, mezi nimi i Jules Massenet³⁾. Hodiny harmonie připadly na stejný den, jako lekce flétny a stejně jako v nástroji, dostal Paul v harmonii velmi precizní a seriózní vzdělání.

1) Louis Lot – 1807 – 1896 – výrobce fléten podle Theobalda Böhma; hlavní dodavatel fléten na Pařížskou konzervatoř; na výstavě roku 1867 prezentoval nový design flétny: silnější stěna, větší tónové otvory, větší čtvercový náústek a silnější mechanika, ve které zavřenou gis klapku nahradila Dorusova otevřená gis klapka; roku 1869 zkonstruoval první zlatou flétnu

2) Napoleon Henri Reber – 1807 – 1880; v mládí hrál na klavír a na flétnu; na konzervatoři studoval skladbu u A. Rejchy; roku 1851 je jmenován profesorem harmonie a roku 1862 profesorem kompozice na Pařížské konzervatoři; napsal několik písní, komorní hudbu, Orchestrální suitu, 4 symfonie a opery: *La Nuit de Noël*, *Le per Gaillard* a balet *Le diable amoureux*; pro flétnu napsal *Rêveire* s doprovodem klavíru

3) Jules Massenet – 12. května 1842 v Montadu (Loire) – 13. listopadu 1912 v Paříži; V 11 letech začal studovat na Pařížské konzervatoři; roku 1863 dostal Římskou cenu; roku 1878 byl jmenován profesorem Pařížské konzervatoře; nejvýraznějším zástupcem sentimentální francouzské opery 19. století; napsal opery: *Le Cid*, *Manon*, *Popelka*, *Kejklíř u Matky Boží*, *Don Quichotte*, *Saphó*,...

Reberovy zprávy popisují Taffanela jako „Inteligentní a tvrdě pracující... Velmi pilný a inteligentní... Velmi svědomitý a inteligentní.“¹⁾ Ale v době, kdy chtěl Paul získat *premier prix* v harmonii, byl Henri Reber jmenován profesorem kompozice a jeho třídu převzal Antoine-Louis Clapisson²⁾. Taffanel si s ním nikdy nepadl do oka a Clapisson mu to dával najevo při zkouškách. V červnu roku 1862 ho hodnotí: „Taffanel. Naprosto spokojený se svou prací, pokud tedy pracuje.“³⁾ Nicméně, na soutěži 6. července získává *premier prix* v druhém kole při hlasování 5 ku 4. Díky této ceně může bez starostí opustit Clapissonovu třídu harmonie a vrátit se k Reberovi. Tentokrát do třídy kompozice.

Hodiny kompozice byly dvakrát týdně ve středu a v sobotu ráno po dvou hodinách. Aby mohl začít třídu řádně navštěvovat, musel složit zkoušku z kontrapunktu a fugy. 12. července 1863 získává nejnižší cenu, *troisième accessit*, za kontrapunkt a o dva roky později dostal *premiere prix* za fugu. Ve třídě Henriho Rebera zůstal až do 19. listopadu 1867. Později Paul oběma profesorům, Dorusovi a Reberovi, věnoval jako poděkování své dvě skladby: *Grand fantasie sur „Mignon“* (1874) pro Doruse a *Dechový kvintet* (1876) pro Rebera.

1.3 Kariéra a profese

Taffanel vstoupil na pódia pařížských jevišť velmi brzy. Bylo mu pouhých patnáct let, když poprvé jako profesionál vystupoval s orchestrem. Za celou dobu své kariéry vystřídal mnoho orchestřišť a komorních souborů a vše, stejně jako sólová dráha, mu přineslo mnoho úspěchů a cenných zkušeností. Když se stal roku 1893 profesorem na Pařížské konzervatoři, z velké části čerpá pro své pedagogické působení právě z let, kdy byl sám hráčem.

1) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 19 (překlad L. K.)

2) Antoine-Louis Clapisson – 1806 – 1866; francouzský skladatel; profesor na Pařížské konzervatoři; psal operety a chansony

3) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 19 – 20 (překlad L. K.)

Jako datum svého prvního profesionálního vystoupení v Paříži si Taffanel označil 3. února 1861. Na koncertě v pařížském sále Herz vystupoval spolu se *Société des jeunes artistes*¹⁾ a dirigentem byl Jules Pasdeloup²⁾. Na začátku programu zazněla ouvertura *Le Vampire* od tehdejšího ředitele Pařížské konzervatoře Daniela Aubera, poté *Svatební pochod* a *Sbor* z Wagnerova *Lohengrina*, Beethovenova *Symfonie č. 6* a *Allegro de Concert pro housle a orchestr* napsaný a zahráný italským virtuózem Antoniem Bazzini⁶⁾. Na konci byla opět zahrána Auberova skladba, tentokrát ouvertura z opery *Němá z Portici*.

Sedmnáctiletý Taffanel hrál v orchestru druhou flétnu. Prvním flétnistou, i když se jednalo o orchestr mladých hudebníků, byl o dvacet čtyři let starší Louis-Antoine Brunot, který byl jedním ze členů poroty v soutěži roku 1860, na které Paul dostal *premier prix*. S Brunotem, jako prvním flétnistou, se Taffanel setkává ještě jednou, v orchestru *Opéra-comique*, kde je Paul roku 1862 jmenován třetím flétnistou.

O několik týdnů později, 31. března, vyšla v *Revue et gazette musicale* velmi pozitivní kritika na koncert klavíristky Marie Mognin. Tento článek byl důležitý i pro Paula, protože se jednalo o první veřejně zaznamenaný koncert komorní hudby, na kterém sám vystupoval. Na programu, mimo jiné, byla uvedena premiéra skladby od Louisy Farrenc⁴⁾ *Trio, op. 45 pro flétnu, violoncello a klavír*, v podání klavíristky Marie Mognin, violoncellisty A. Marxe a samozřejmě flétnisty Paula Taffanela.

Do sálu Herz v Paříži se Taffanel vrací v dubnu roku 1862. Na koncertě Dorusovy dcery, zpěvačky Juliette Dorus, vystupuje Paul spolu s Dorusem pod názvem „Duo Doppler“. Kterou skladbu pro dvě flétny a klavír, od Franze Dopplera⁵⁾, přesně hráli, nevíme. Mohla to být kterákoliv z řad virtuózních a lyrických děl, které spolu se svým bratrem Karlem, pro toto obsazení napsali.

1) Société des jeunes artistes – založeno roku 1852 Julesem Pasdeloup za účelem vychování kvalitních muzikantů a možnosti studie orchestrálních partů; v orchestru bylo 62 hráčů, ve sboru 40 zpěváků

2) Jules Pasdeloup – 1819 – 1887; studoval Pařížskou konzervatoř na klavír; založil *Société des jeunes artistes*; dirigentem Opéra-comique; člen Čestné legie

3) Antoino Bazzini – 11. března 1818 v Brescii (Itálie) – 10. února 1897 v Miláně; italský virtuóz, skladatel a profesor; vyučoval na konzervatoři v Miláně; byl podporován Nicolem Paganini

4) Louise Farrenc – 31. května 1804 – 15. září 1875; výborná klavíristka; v 15 letech začala studovat kompozici u A. Rejchy; v 17 letech se provdala za flétnistu, skladatele a hudebního vydavatele A. Farrence; roku 1842 se stala profesorkou klavíru na Pařížské konzervatoři; roku 1861 a 1869 vyhrála Chartier Prize za komorní hudbu; skladby pro klavír, např. *Air russe varié*, op. 17, dva klavírní kvintety, op. 30 a 31; tři symfonie, *Nonet Es dur*, op. 38, *Trio pro klarinet, violoncello a klavír Es dur*, op. 44, *Trio pro flétnu, violoncello a klavír e moll*, op. 45 a *Sextet pro klavír a dechové nástroje c moll*

5) Franz Doppler – 1821 – 1883; flétnista, dirigent a skladatel; roku 1838 prvním flétnistou v Německém divadle v Pest; roku 1841 později v Maďarském Národním divadle; roku 1858 prvním flétnistou ve vídeňské Dvorní opeře; od roku 1865 učil na Vídeňské konzervatoři; spolu s bratrem Karlem hrál ve flétnovém duu skladby, které společně napsaly (*Valse di Bravura*, *Andante* a *Rondo*,...)

Taffanel byl milovníkem „starší hudby“. Do svého repertoáru rád zařazoval ranější skladatele a více závažné skladby, ve kterých tehdejší veřejnost neměla velké zalíbení. Mezi jeho oblíbené patřily Bachovy Sonáty zahrané na recitálu 24. února 1863. Koncert s tradičnějším repertoárem se konal 16. května s italskou sopranistkou Fanny Gordosa, kde zazněly písně s doprovodem flétny a klavíru. Publikum si je velmi oblíbilo a brzy se staly populárními. Není tedy divu, že se Taffanel objevoval na programech mnoha významných zpěvaček.

Další famózní operní pěvkyně, se kterou Paul vystoupil na koncertě v srpnu stejného roku, je Andelina Patti¹⁾. Do svého *Notes biographiques* si poznamenal: „27. srpen. Havre. Etretat. Koncert Alkan (Patti)“²⁾. Patti byla zrovna na cestě z Birminghamu, když přerušila cestu kvůli dvěma koncertům s tenoristou Bariglim. První koncert se měl konat v Boulogni a druhý v Le Havre, kde na obou koncertech zazněla árie z opery *L'Etoile du Nord* se dvěma obligátními flétnami. Na prvním vystoupení hráli dva místní flétnisté a nějakým způsobem došlo k tomu, že v Le Havre neměl kdo hrát. Taffanel v té době zrovna pobýval v letním sídle Louise Doruse v Le Havre. A tak je možné, že se Paul na koncertě angažoval díky Dorusovu doporučení.

Taffanelova kariéra začala postupně růst a v jeho *Notes biographiques* se začíná objevovat mnohem více poznámek o vlastních koncertech. Vystupoval ve Versailles, Troyes, v Pré Cantalan nebo v módním Pařížském klubu v Bois du Boulogne. Jeho nejdůležitějším vystoupením v roce 1863 se stal štedrovečerní koncert „Pasdeloup's Concert Populaires“. Mezi skladbami Haydna, Beethovena, Webera, Mendelssohna či Wagnera Taffanel zahrál *Fantasii* od Louise Niedermeyera³⁾. Obecenstvo bylo okouzlené a své nadšení dalo najevo dlouhým a oprávněným potleskem. Noviny tehdy psaly o Taffanelově velkém talentu a zručnosti.

1) Adelina Juana Maria Patti – 19. ledna 1843 – 27. září 1919; španělská zpěvačka s italským původem; v 7 letech se rodina přestěhovala do New Yorku; v 16 letech se stala velmi slavnou; jako operní sopranistka vystupovala po celém světě; zpívala v Paříži na Rossiniho pohřbu; jejím druhým manželem byl tenorista Ernesto Nicolini, se kterým vlastnila společný dům už osm let před rozvodem s prvním manželem; v 90. letech 19. st. byla nejznámější a nejlépe placenou ženou na světě; byla jednou z prvních „mezinárodních hvězd“

2) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 29 (překlad L. K.)

3) Louise Niedermeyer – 27. dubna 1802 – 14. března 1861; operní skladatel; narodil se ve Švýcarsku; studoval klavír a kompozici ve Vídni; první opera *Il reo per amore*; psal církevní hudbu a písně; měl školu chrámové hudby; jedním z jeho žáků byl Gabriel Fauré; další opery: *Marie Stuart*, *Stradella*, *La fornde*, *La casa nel bosco*

Na Taffanela měl Louis Dorus určitý vliv ještě v Operním orchestru, kde byl prvním flétnistou. Paulovi se dveře do operního sálu La Peletier otevřely 1. května 1864. Stal se oficiálně zapsaným hráčem, který doplňoval na určitých představeních počet ve flétnové sekci a zastupoval kteréhokoli ze tří flétnistů v jejich nepřítomnosti. Pouze na premiérách a prvních představeních, kde hrálo oficiální obsazení, si Paul nezahrál.

Druhým flétnistou v Operním orchestru byl Henri Altès¹⁾. Spolu s Taffanelem neměli zrovna přátelský vztah a tak, i když Paulova sláva neustále rostla, mu musel po odchodu Louise Doruse přenechat post prvního flétnisty. Taffanel čekal na Dorusovo místo první flétny až do roku 1869, kdy ho získal v *Société des concerts*. V roce 1876 ho nahradil v Opeře a nakonec Doruse vystřídal i na Pařížské konzervatoři, kde se stal roku 1893 profesorem.

Třetí flétnista Ludovic Leplus, zeť zakladatele *Société des concerts* Françoise Habenecka, přišel do orchestru roku 1848. O osm let dříve byl uveden mezi pěti nejdůležitějšími flétnisty, stejně jako J.-L. Tulou, L. Drouet, P. H. Camus a L. Dorus²⁾. Když v srpnu roku 1866 Leplus odchází do důchodu, na jeho místo nastoupil žák Tulou, Johannes Donjon³⁾. Stejně jako Taffanel strávil nějaký čas v orchestru *Opéra-comique*. Tito dva kolegové se nakonec stali velmi blízkými přáteli a roku 1887 Donjon věnoval Taffanelovi své *Réveire pro flétnu a klavír*.

Když v létě roku 1864 Louis Dorus požádal o tříměsíční dovolenou, naskytla se Paulovi jedinečná příležitost, jak ukázat své stále zlepšující se hráčské schopnosti. Taffanela tehdejšímu řediteli Emilu Perrinovi doporučil dirigent orchestru, Georg Hainl. Vedení vše odsouhlasilo a tak nebyl problém, aby mladý Taffanel Doruse na nějakou dobu nahradil.

1) Henti Altès – 18. ledna 1826 v Rouen – 24. června 1895 (?1889) v Paříži; studoval flétnu na Pařížské konzervatoři u J.-L. Tulou; roku 1842 získal *premier prix*; v letech 1848 – 1872 byl prvním flétnistou Pařížské opery; v letech 1868 – 1893 byl profesorem flétny na Pařížské konzervatoři; napsal třídílnou *Méthode* pro flétnu (1880); psal skladby pro flétnu; vyobrazen v *Museu d'Orsay* v *Les Musiciens de l'orchestre*, jak hraje v orchestřišti; jeho bratr Ernest Altès byl houslista a dirigent v *Société des concerts*

2) Louis François Philippe Drouet – 1792 v Amsterdamu – 30. září 1873 v Bernu; nizozemský flétnista; v 7 letech první koncert na Pařížské konzervatoři; hrál po celé Evropě; učitel Holandského krále; Pařížský dvorní flétnista; pobýval v New Yorku; napsal 10 flétnových koncertů, sólové skladby a fantazie pro flétnu, komorní hudbu, psal etudy a technická cvičení pro flétnu

3) Johannes Donjon – 1839 – 1912; sóloflétnista *Société des concerts*; napsal *Elegii pro sólovou flétnu*, *Offertoire*, op. 12, *Mazurka de concert*, *Six Études de Salon*, *Adagio Nobile pro flétnu*

Taffanelův nástupní plat v Opeře v té době byl pouhých 100 franků měsíčně. Ale už v dubnu roku 1866, se jeho plat vyšplhal o celých 2150 franků. Důvodem bylo Taffanelovo jmenování druhým flétnistou místo Altèse, který nastoupil jako první flétnista po Dorusově odchodu do důchodu. V září roku 1875 Paulův plat vzrostl na 2700 franků měsíčně, a když byl o rok později jmenován prvním flétnistou, jeho plat se zvýšil na 3300 franků.

Poprvé od odjezdu z rodného města se Paul vrací do Bordeaux v dubnu roku 1865, kdy zde vystupuje na koncertě se svým krajanem houslistou Eduardem Colonne. Na programu byly dvě stejné fantasie, které několik týdnů předtím, 28. ledna, hrál v Lille: *Fantasie* na Donizettiho¹⁾ „*La Fille du régiment*“ od Giulia Briccialdi²⁾ a Prattensova *Fantasie* na „*Marii Stuart*“. Druhý den vyšlo v tisku: „Bez pochybností jeden z nejlepších flétnistů, kterého jsme kdy slyšeli... tento umělec se pohybuje se svým nástrojem s takovou lehkostí, jasností a s rychlostí, že je to opravdu fenomenální... čistý tón, technika a výraz jsou ve všem spojovány... byl zde bouřlivý potlesk po celý večer“³⁾. Tento rok je pro Taffanela výjimečný také tím, že na veřejnosti poprvé hraje skladby vlastní kompozice.

Mezi orchestry, ve kterých Paul působil, patřil i Orchester konzervatoře. V říjnu roku 1865 si do svého *Notes biographiques* napsal: „29. říjen. *Société des concerts*. Aktivní kandidát.“⁴⁾ a „Concert Populaires (závěrečný rok)“⁵⁾. Zatímco u závěrečných zkoušek na konzervatoři předváděl prvotřídní výkon, čekal, zdali bude zvolen, jako kandidát, členem *Société des concerts du Conservatoire*. Kandidátem se stal nejčastěji absolvent konzervatoře a v okamžiku, kdy se osvědčil jako dovedný hráč, mohl dostat místo stálého člena orchestru. Hlasování se uskutečnilo 17. října 1865 při zasedání komise *Société des concerts* a Taffanel byl přijat jako pikolista. Prvním flétnistou byl Louis Dorus, druhým Henri Altès a orchestr dirigoval George Hainl. Takže vztahy, které se započaly v orchestru Opery, mohly být nadále prohlubovány.

1) Gaetano Donizetti – 29. listopadu 1797 – 8. dubna 1848; italský operní skladatel; napsal přes 60 oper (*Anna Bolena*, *Lucrezia Borgia*, *L'elisir d'amore*, *Maria Stuarda*, *Don Pasquale*), orchestrální, chrámové a klavírní skladby, chorální písně; pro flétnu: *Concertino c moll pro flétnu a komorní orchestr*, *Concertino pro flétnu a orchestr C dur a D dur*, *Sonátu pro flétnu a harfu*, *Sonátu pro flétnu a klavír c moll*, *Trio pro flétnu, fagot a klavír f moll*

2) Giulio Briccialdi – 2. března 1818 – 17. prosince 1881; italský flétnista a skladatel; v 17 letech učil na Academia di Santa Cecilia v Říme; koncertoval po celé Evropě, pobýval i v Americe; ředitelem výroby nástroje u Rudall & Rose v Londýně; profesorem na Florentinské konzervatoři; napsal dechové kvintety

3) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 30 (překlad L. K.)

4) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 27 (překlad L. K.)

5) Tamtéž

Zimní sezóna pro *Société des concerts* začala až 4. ledna 1866. Důvodem bylo stěhování orchestru do nového sálu konzervatoře, který byl modernější, ale s menším počtem sedadel, zato s větším pohodlím. Program úvodního koncertu sezóny byl vcelku netypický. Skladby, které ten večer zazněly, byly z děl francouzských tehdy žijících skladatelů: ouvertura od Duboise¹⁾, jednoaktová komedie *Les Rivaulx d'eux-mêmes* od Pigault-Lebruna a kantáta *Renaud dans les jardins d'Armide* od Levenpveua²⁾.

Paul Taffanel v orchestru *Société des concerts du Conservatoire* působil jako aktivní kandidát dva roky. „Sociétaire“ (plnohodnotným členem) se stává až při schůzi výboru 15. října 1867.

Z devatenáctiměsíčního období, od 22. ledna 1866 do 25. srpna 1867, je zachován *Journal professionnel*³⁾, který si Taffanel založil ve svých jednadvaceti letech. Paul si dělal poznámky každý den, a i když to byly pouze útržkovité informace, máme jasnější představu o jeho každodenních činnostech. Jedná se o soubor volných listů, ve kterých jsou tabulkovou formou zaznamenány hodiny flétny, zkoušky a koncerty *Société des concerts*, večerní aktivity, jeho sólové koncerty konané v různých městech Francie a samozřejmě i detaily z jeho osobního života.

Mezi Taffanelovy hlavní závazky v té době patřil orchestr Opery. Ve svém *Journal professionnel* měl každý večer, kdy hrál, napsaný název opery, vedle kterého se objevovala písmena D nebo A. Tyto iniciály znamenaly jména Dorus a Altès a označovaly, kdo z nich onen večer hraje první flétnu. 12. května 1866 bylo představení Mozartovy opery *Don Giovanni*, u kterého si Taffanel pyšně poznamenal „První večer, kdy hrají první flétnu.“⁴⁾

K mnoha událostem, které si Paul do svého *Journal professionnel* poznamenal, patří i jedna smutnější, smrt Julesa Demerssemana⁵⁾, výborného flétnisty a žáka Tulou. Zemřel 1. prosince 1866 ve třiatřiceti letech na tuberkulózu.

1) Théodore Dubois – 24. srpna 1837 – 11. června 1924; francouzský skladatel, varhaník a učitel hudby; studoval u A. Thomase; od roku 1871 profesor Pařížské konzervatoře; 1896 – 1905 ředitelem Pařížské konzervatoře; psal opery (*Le pain bis*, *Aben-Hamet*, *Xavière*,...), balety, vokální díla (duchovní kantáta *Sedm posledních slov Krista*), orchestrální skladby (*Marche héroïque de Jeanne d'Arc*, *Notre-Dame de la Mer*, *Symphonie française*,...) a klavírní a varhaní skladby

2) Charles Levenpveu – 4. října 1840 – 16. srpna 1910 v Paříži; francouzský skladatel; od roku 1880 profesor harmonie a od roku 1894 profesorem kompozice na Pařížské konzervatoři; člen Čestné legie; napsal *Requiem*, operu *Jeanne d'Arc*, *Velléda*, *Florentin*,...

3) *Journal professionnel* (1866 – 1867) – soubor 42 volných listů a složených dopisů se stručnými detaily Taffanelových osobních a profesionálních činností

4) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 31 (překlad L. K.)

5) Jules August Demersseman – 9. ledna 1833 – 1. prosince 1866; psal skladby pro flétnu a saxofon

V roce 1867 Taffanel znovu změnil adresu. Spolu se svými rodiči a mladším bratrem se přestěhovali z rue St. Denis do 1. pasáže du Désir na roh bulváru de Strasbourg v desátém městském obvodu (nedaleko dnešního nádraží Gare de l'Est – obr. č. 10). V této době měl Paul také zdravotní potíže. Trápily ho zuby a kvůli ošklivému nežitu na spodním rtu nemohl celý prosinec hrát. Jeho zubařská zdravotní karta, která se zachovala, ukazuje, že měl tyto problémy častěji.

Všechny předchozí roky byly zatím pro Taffanela úspěšně a šťastné. To se bohužel nedá říct o tom následujícím. Hned na začátku roku 1868 Paula zastihla snad ta nejhorší věc, která se synovi může stát. 18. ledna v jejich domě, ve věku pouhých padesát čtyři let umírá Taffanelova matka. Pohřeb se konal dva dny poté, 20. ledna 1868 v nedalekém Kostele sv. Laurenta v Paříži.

Další skutečnost, která Taffanela zasáhla, bylo ukončení profesního života Louise Doruse. Po odchodu z orchestru Opery roku 1866 opouští o dva roky později místo první flétny v *Société des concerts* a následně i Pařížskou konzervatoř, kde osm let působil jako profesor hry na flétnu. V dopise, který píše tehdejšímu řediteli konzervatoře Danieli Auberovi, vysvětluje: „Moje zdraví mi nedovoluje déle se věnovat mému učení s takovou pečlivostí, jakou ode mne očekáváte...“¹⁾ Aubert Dorusovi odpověděl dopisem, ve kterém mu děkuje za jeho znalosti a věrnost, kterou prokázal svým studentům.

V Opeře i *Société des concert* Doruse na postu první flétny nahradil Henri Altès a Taffanel se 3. listopadu 1868 stává druhým flétnistou. Ale již následující rok Henri Altès ze *Société des concert* odstupuje. Jako výraz protestu za vyloučení zpěváka Adolpha Lebarona ještě s dalšími hráči odchází. I když někteří členové později svoji rezignaci vzali zpět, Altès v dopise výboru z 22. května svůj odchod potvrzuje. O jeho následovníkovi se rozhodovalo až do října a na zasedání výboru 19. října byl jednohlasně zvolen novým prvním flétnistou Paul Taffanel. Na místo druhé flétny se dostal Johannes Donjon a třetím flétnistou se stal Edouard Lafleurance²⁾.

1) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 33 (překlad L. K.)

2) Edouard Lafleurance – 1839 – 1897; narodil se v Bordeaux; žákem Tulou na Pařížské konzervatoři; roku 1853 získal *premier prix*; třetím flétnistou v Opeře a *Société des concerts*; jeho synovec Léopold Lafleurance byl později soukromým žákem Taffanela

Rok 1868 Taffanelovi přinesl také mnoho nových zkušeností. Hudebním nakladatelstvím Columbiér byl požádán, aby přepsal sérii šesti duet *Souvenirs du Théâtre-Italien* pro flétnu a klavír. Originál, napsaný vedoucím *Société des concerts* Charlesem Danclem, byl původně pro housle a klavír. Nové vydání pak obsahovalo jak part houslový, tak i flétnový.

Byla to doba, kdy hudební kritika píše na Taffanela samou chválu. V novinových článcích se objevují věty jako: „Taffanel, nejelegantnější flétnista... Taffanel, nejdůležitější flétnista naší doby...“¹⁾. Hudební veřejnost si velice uvědomovala kvalitu a povahu Paulova hraní. Uznání se mu dostalo i od jeho kolegů. V roce 1869 mu Jules Herman²⁾ daroval *Introduction et variatoins sur „Le Carnaval de Venise“*, op. 23 pro flétnu a klavír s věnováním „pro mého přítele Paula Taffanela“³⁾.

Francie zažívala velké vnitřní nepokoje a dostávala se do krize. Dělnická třída se začala stavět na odpor Napoleonu III., který se rozhodl vše řešit zahraničním úspěchem. Proto 19. července 1870 ochotně vyhlašuje válku Prusku. To se hodilo i pruské vládě, v jejímž čele stál rod Bismarcků, který chtěl dokončit sjednocení německých zemí kolem Pruska. Avšak 1. září 1870 v bitvě u Sedanu byla francouzská armáda poražena a císař Napoleon III. byl nucen kapitulovat. To vedlo k pádu francouzského císařství a vyhlášení republiky s prozatímní vládou. 15. září 1870 začala Pruská armáda obléhat Paříž a několik týdnů nato vypukla revoluce. Další povstání bylo v březnu roku 1871, při kterém vzniká Pařížská komuna⁴⁾, a dosavadní vláda prchá z Paříže do Versailles. Pařížská komuna se do čela Francie dostala na 72 dní. Vše končí až 10. května 1871, kdy byl podepsán Frankfurtský mír.

Tyto události měly velký význam i pro kulturní život v Paříži. Opera byla od září roku 1870 zavřená a od března zde mohly být jen sobotní koncerty. 19. března 1871 se měl konat jeden z koncertů. Ale některá ze skupin Národní gardy se vzbouřila proti tehdejší francouzské správě a Opera byla zabavena pro národní představení.

1) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 35 (překlad L. K.)

2) Jules Herman – profesor na Konzervatoři v Lille, flétnista orchestru *Concerts du Circle du nord*

3) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 36 (překlad L. K.)

4) Pařížská komuna – dočasné státní zřízení ve Francii v Prusko – Francouzské válce; inspirována myšlenkami Karla Marxe; vznikla 18. března spojením Národní gardy, kterou si na svou obranu vytvořili Socialisté, a vojska; 26. března 1871 se konají první volby; v květnu ji Versailleská vláda za pomoci pruských vojsk poráží; 20. – 26. května 1871 byli členové Komuny popraveni; 30 000 komunardů bylo popraveno a další tisíce byly odsouzeny na galeje

V této době se v tisku objevují články kritika Arthura Pougina. V *Le Ménestrel* například uvádí seznam muzikantů, kteří v době pařížského obléhání v hlavním městě zůstali. Mezi nimi jmenuje i Paula Taffanela. Ten od května roku 1870 bydlí se svým otcem a bratrem na 31 rue de Constantinople (blízko Gare St. Lazare) v osmém městském obvodu.

Novým ředitelem Opery byl v březnu jmenován Eugène Garnier, ale ve své funkci dlouho nevydržel. 12. června 1871 byla Opera znovuotevřena a v jejím čele stanul nově zvolený ředitel Olivier Halanzier. Na slavnostním představení zazněly úryvky z opery *Němá z Portici* od Daniela Auber.

O několik týdnů předtím, 25. února, Camille Sain-Saëns¹⁾, Romain Bussine²⁾ a několik dalších hudebníků, založili *Société nationale de Musique*³⁾. Jejich nejdůležitějším posláním v době obléhání Paříže bylo podporovat uvádění skladeb francouzských symfoniků a autorů komorní hudby. *Société* mělo veliký ohlas a již u jejího zrodu byli mezi členy osobnosti jako César Franck, Ernest Guiraud, Jules Massenet, Jules Garcin, Gabriel Fauré, Henri Duparc nebo Théodore Dubois.

Hned na začátku byla zvolena komise šesti členů, v jejímž čele stáli Bussines spolu s Taffanelem. *Société nationale* pořádalo pravidelná setkání, která se ale během Pařížské komuny nekonají. V tomto období Taffanel a Georges Bizet⁴⁾ komisi opouštějí. Jaké k tomu měli důvody, přesně nevíme. Zachovaly se pouze dopisy, které byly oběma členům poslány, a zápis z nových voleb do vedení, kde je u nových členů napsaná poznámka: „následníci rezignovaného Taffanela a Bizeta“⁵⁾.

Život v Paříži se pro muzikanta stával stále těžším. Taffanel byl pravděpodobně ve službách Národní gardy a byl v obraně Paříže během jejího obléhání. Arthur Pougin poznamenal, že během března a června roku 1871 (období vlády Pařížské komuny) opustilo hlavní město mnoho muzikantů, včetně Taffanela a jeho rodiny. Ze soukromých dokumentů, které se zachovaly, je jasné, že v Paříži od března do října roku 1871 nepobývali. Celá rodina se vrátila zpět do Bordeaux, kde zůstali až do léta.

1) Charles Camille Saint-Saëns – 9. října 1835 – 16. prosince 1921; francouzský skladatel, klavírista, varhaník a organizátor; na Pařížské konzervatoři studoval skladbu a varhany; napsal 14 oper (*Samson a Dalila*, *Hélène*, *L'Ancêtre*,...), 5 symfonií, několik koncertů a komorní hudbu; k jeho nejznámějším skladbám patří *Tanec kostlivců* a *Karneval zvířat*; zemřel v Alžírsku; významný přítel Paula Taffanela

2) Romain Bussine – 1830 – 1890; francouzský básník a profesor zpěvu na Pařížské konzervatoři

3) Société nationale de Musique – Národní hudební společnost; pro podporu francouzských skladatelů

4) Georges Bizet – 25. října 1838 – 3. června 1875; francouzský hudební skladatel; od 10 let studoval na Pařížské konzervatoři skladbu; obdržel *Prix de Roma*; napsal přes 20 oper (*Carmen*, *Lovci perel*, *Džamilé*, *Kráska z Perthu*,...); umírá v 37 letech (často spojováno s nezdarem premiéry opery *Carmen*)

5) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 39 (překlad L. K.)

Když Opera skončila svoji činnost, byl rozpuštěn i orchestr a jeho členové byli nuceni hledat si jiné zaměstnání. Najít nějaký jiný způsob obživy v té době bylo velmi těžké a tak každý hrál, kde se dalo. Po znovuotevření Opery Taffanel 31. července 1871 píše dopis novému řediteli. Snaží se vysvětlit svoji situaci a důvody, pro které musel odejít z Paříže a proč podepsal smlouvu s Casinem v Trouville, kde působil až do podzimu roku 1871.

Taffanel dal v Casinu výpověď a chtěl se vrátit zpět do Paříže. Ale nějakým způsobem se stalo, že jeho jméno bylo ze seznamu hráčů Opery vymazáno. Proto se muselo znovu jednat o jeho přijetí. Avšak když mu přišel dopis s rozhodnutím, na levé horní části dopisu byla v rohu napsaná poznámka: „Pan Altès odmítl“⁽¹⁾. Altès zřejmě nestál o to, aby se Paul do orchestru vrátil. Nicméně neuspěl. Přes první stránku bylo velkými písmeny napsáno konečné rozhodnutí „znovu dosazen do funkce“⁽²⁾.

Do Paříže přišel na podzim roku 1871. Hudební život se pomalu začal vracet do „starých kolejí“ a Taffanel opět začíná hrát. Mezi jeho první koncerty patřilo premiérové vystoupení se *Société nationale*, konané 23. prosince 1871. Byl to v pořadí jejich třetí koncert. Celkem se Taffanel na pódiu se *Société nationale* objevil devatenáctkrát. Poté, roku 1891, sólovou kariéru končí a začíná novou, tentokrát v roli dirigenta.

Po návratu do hlavního města si Taffanel opět začíná psát svůj *Notes biographiques*. Jsou zde seznamy zkoušek a koncertů se *Société des concerts*, záznamy z Opery, které uvádějí, jaká díla se hrála a kdo byl na první flétně, a zápisky z jeho pedagogické činnosti. Taffanel začal soukromě učit již ve svých dvaceti letech a mezi prvními žáky byli: de Canto, Roux, Rousselot, Varnali a Letord. Po válce začal učit na *Collège Chaptal*, kde měl tři studenty, a na *Institution Figuiera*, kde měl dva studenty. Takto podrobné poznámky si vedl jen několik týdnů.

V listopadu roku 1871 vzniká v Paříži nová společnost. Informoval o tom deník *Le Ménestrel*, který mimo jiné píše, že *Société classique* vzniká „s úmyslem uvedení hlavně smyčcových a dechových skladeb od nejlepších autorů“⁽³⁾. Dechové kvinteto v orchestru spolu s Taffanelem tvořili Théophile Lalliet (hoboj), Arthur Grizes (klarinet), Jean-Baptiste Mohr (lesní roh) a Jean Espagnet (fagot).

1) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 38 (překlad L. K.)

2) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 38 (překlad L. K.)

3) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 42 (překlad L. K.)

První koncert *Société classique* se konal v úterý 16. ledna 1872 v sále Erard. Program obsahoval skladby: Spohrův *Nonet pro dechy a smyčce*, *Smyčcový kvintet*, op. 45 od Beethovena, Weberovo *Trio pro flétnu, violoncello a klavír*. Jako přídavek zaznělo *Scherzo* od Webera, který *Le Ménestrel* okomentoval jako: „skutečný triumf pro pana Taffanela“¹⁾.

Société classique každou sezónu během čtyř let svého působení uskutečnilo šest koncertů. Na program byly skladby klasické, romantické, ale i moderní. Smyčce většinou hrály díla současná a populární, často s klavírem, kdežto dechová sekce se pokoušela vzkřísit přehlížená díla Bacha, Händela, Beethovena či Mozarta. *Société classique* se rozpadlo v roce 1875 a do té doby stačilo provést díla devatenácti různých skladatelů.

V roce 1872 je Taffanelovi věnována další skladba, *Suita pro flétnu a klavír* podepsána „Madame C de Grandval“. Napsala jí Vitkomtesa Clémence de Grandval²⁾ a i když není výrazná po své hudební stránce, je to první skladba psaná pro Taffanela, která dokonale vystihuje jeho styl hry. Má celkem pět vět: *Prélude*, *Scherzo*, *Menuet*, *Romance* a *Final*. Během 70. let 19. století jí Paul pravidelně uváděl na svých koncertech.

Na Pařížskou konzervatoř se Taffanel vrací roku 1873, dvacet let před tím, než byl jmenován profesorem hry na flétnu. Po smrti Daniela Aubera byl 1. července 1871 zvolen novým ředitelem Amboise Thomas³⁾, který Taffanela ustanovil roku 1873 jako člena Zkušebního výboru pro Instrumentální studie. To znamenalo, že dvakrát ročně byl u předběžných zkoušek na *concours*, u kterého následně seděl v porotě s dalšími osmi externími hudebníky.

1) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 43 (překlad L. K.)

2) Clémence de Grandval – 1828 – 1907; francouzská skladatelka; na klavír chodila k Fryderycu Chopinovi; skladbu studovala u Saint-Saënsa; napsala 5 oper a několik dalších významných děl (hlavně skladby pro hoby)

3) Ambroise Thomas – 1811 – 1896; francouzský skladatel; hrál na klavír a na housle; od roku 1856 profesorem na Pařížské konzervatoři a od roku 1871 jejím ředitelem; mezi jeho nejznámější opery patří *Mignon*, *Hamlet*, *Psyché* nebo *Françoise de Rimini*

Když v roce 1873 přijímá pozvánku na koncert od violoncellisty Charlese Lebuca, nikdo netuší, jaký to bude mít vliv na Taffanelův soukromý život. V srpnu Paulovi přišel dopis s podivně formulovanou zprávou:

„Charles Lebuc, povolaný k optání se svého kolegy Taffanela, jestli by v brzkých dnech měsíce srpna mezi 3. a 4. hodinou mohl přijít do školy, kde Lebuc vyučuje, a doprovodil dvě krátké skladby. Může nabídnout pouze 30 franků, avšak nemělo by to trvat více jak dvě hodiny, jedna pro zkoušku a druhá pro představení. Byl by velmi potěšen, kdyby měl znovu příležitost spojit své síly s Taffanelem.“⁽¹⁾

Koncert se měl konat na Moderní dívčí soukromé škole Madame Marie Emilie Desligan, rozené Rovérolis de Rigaud de Saint-Aubin. Škola, založená roku 1848, se nacházela v Pensionu Beaujon na 14 rue de Chateaubriand v elegantním osmém městském obvodu blízko Arc de Triomphe. Madam Desligan měla se svým manželem Alexandrem, bývalým architektem, celkem tři děti: Marcela, Louisu a nejmladší Geneviève, narozenou roku 1852. Obě dcery chodily na matčinu školu a byly velmi schopnými klavíristkami. Jejich profesorem byl César Franck, který jim roku 1873 věnoval svou úpravu skladby pro klavír a harmonium *Prélude, fugue et variation, op. 18*, původně napsanou pro varhany. A byla to být právě Geneviève (obr č. 12), kdo doprovázel Paula a Charlese na koncertě.

Paul a Geneviève k sobě našli společnou cestu a jejich vztah se stále prohluboval. Civilní svatba se konala v neděli 1. srpna 1874 na Radnici osmého městského obvodu. O dva dny později, 3. srpna, proběhl v kostele Saint-Philippe de Roule na rue du faubourg Saint-Honoré církevní obřad. Veřejnost o této události informoval ve svém článku *Le Ménestrel*, který spíše než na samotný obřad poukazuje na hudební složku:

„Hudební část slavnosti byla pozoruhodná, mnoho sólistů z opery chtělo ukázat svou podporu jejich vynikajícímu kolegovi. Páni Mohr, Cras, Roze, Garcin a Prunier zahráli rozmanitá náboženská díla. Na varhany hráli páni Saint-Saëns a Fauré; pan Bosquin zazpíval *Ave Mariu* od Cherubiniho. Dále byla provedena dvě nepublikovaná díla: *Offertoire* od pana Lebouca... a *Panis Angelicus* od pana Francka.“⁽²⁾

1) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 50 (překlad L. K.)

2) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 51 (překlad L. K.)

Mladí novomanželé se přestěhovali do zařízeného apartmánu ve čtvrtém poschodí na 3 rue Saint Arnaud (nyní rue Volnay) v druhém městském obvodě. Blízko jejich nového domova byl na rue Méhul sál Ventadour, kde byla dočasně umístěna Opera po požáru roku 1873, který zničil sál Le Peletier.

V červnu, několik týdnů před svatbou, byl Taffanel na svém prvním zahraničním koncertě. Jako sólista vystoupil na pozvání dirigenta Sira Juliuse Benedicta¹⁾ v londýnském St. Jame's Hall a poté na soukromém večíрку Lady Fitzgerald.

Všechny události, které se staly v roce 1875, jsou zastíněny jednou jedinou. 20. května se Paulovi a Geneviève Taffanelovým narodil syn, Jules-Lucien-Jacques Taffanel²⁾. Jacques, jak mu všichni říkali, byl důlním inženýrem a díky svému povolání měl možnost procestovat téměř celý svět. Jeho manželkou se stala Marie Chancel, se kterou měli dvě děti, dceru Jacquelina a syna Claude. Marie zemřela roku 1924 a Jacques ji přežil o dlouhých 22 let, zemřel 5. března 1946.

Rok po narození jejich prvního syna, Paul a Geneviève kupují pozemek v rozkvétajícím sedmnáctém městském obvodě. Jejich nový dům, postavený v okrajové části Paříže na 8 avenue Gourgaud (obr. č. 13), jim navrhl Genevièvin bratr Marcel. Bylo to velmi klidné místo, které vypadalo jako samostatná vesnice, a nenašli zde jen klid pro odpočinek, ale i dokonalé místo pro výchovu dětí.

Taffanelův dům přetrval v rodině až do 30. let 20. století, kdy byl zbourán kvůli postavení nového, modernějšího šestipatrového domu. Když byl bytový dům postaven, někteří členové rodiny, včetně Taffanelovy dcery Marie-Camille a jejího manžela, si zde koupily apartmány. A tak adresa 8 avenue Gourgaud zůstala v rodině téměř do začátku 21. století.

1) Sir Julius Benedict – 1804 – 1885; skladatel a dirigent; narodil se v Německu, ale většinu života žil v Anglii; kompozice se učil u Johanna Nepomuka Hummla a Carla Maria von Webera; psal vlastní opery (*The Gipsy's Warning*, *The Bride of Venice*, *The Crusaders*); jako dirigent uvedl mnoho oper; dirigentem Royal Liverpool Philharmonic Orchestra

2) Jules-Lucien-Jacques Taffanel – 20. května 1875 – 5. března 1946; studoval na *École normale supérieure* a *École polytechnique*; vynikající důlní inženýr; kontrolor dolů v Clermont-Ferrand a poté v Saint-Etienne; v důsledku důlních neštěstí roku 1906 v dolech Courrières se stal členem týmu ve výzkumném centru v Liévin, který zkoumal nestálou povahu uhlíkových plynů a podzemního prachu; zabýval se prevencí explozí a vývojem dýchacích přístrojů; při zahraničních návštěvách dával rady tamějším vládám ohledně důlního průmyslu; v roce 1899 začal pracovat pro rozsáhlé železářny Compagnie des forges de Châtillon, Commentry et de Neuves-Maisons; později se stal součástí jejich vedení; v roce 1911 byl jmenován členem Čestné legie

V roce 1876 složil Taffanel svůj *Dechový Kvintet* (obr. č. 14). Tato skladba byla napsána pro každoroční soutěž *Société des compositeurs*, které se mohli zúčastnit jen francouzští skladatelé, a předložená práce nesměla být do té doby publikována. Každý rukopis musel být dobře čitelný a odevzdaný v zapečetěné obálce, která byla opatřena číslem sloužícím porotě jako identifikační znak. Když bylo rozhodnuto o celkovém umístění skladeb, uvnitř obálek byl list papíru s adresou samotného skladatele. Takže soutěž byla zcela anonymní.

Na soutěž bylo posláno dalších čtrnáct kvintetů, které posuzovala porota složená z Françoise Bazina¹⁾, který jí předsedal, Ambroise Thomase, Léa Delibese²⁾ a Théodora Duboise. Výsledek byl zveřejněn 20. května 1877. Hlavní cenu, zlatou medaili a 300 franků, získal Taffanel a na každoročním setkání *Société des compositeurs* 29. března 1878 byl jmenován jejím plnohodnotným členem.

V létě roku 1876 se Taffanel konečně dočkal. Henri Altès, který hrál na koncertě naposledy 18. srpna, odchází poslední srpnový den do důchodu. A Taffanel se na osobní doporučení dirigenta Ernesta Deldeveze³⁾ stává prvním flétnistou. Na místo druhé flétny postoupil Johannes Donjon a třetím flétnistou se stal Edouard Lafleurance.

Taffanelova kompoziční činnost nabrala nový směr roku 1877, kdy napsal první sérii skladeb pro Pařížskou konzervatoř. Jednalo se o skladby, které byly určeny pro závěrečné zkoušky na konci roku a hrály se z listu. Psali je většinou profesori kompozice a pro každý rok vznikaly skladby nové, vždy pro všechny nástroje. Taffanel takovýchto „testů“ napsal mezi roky 1877 a 1902 celkem dvacet (pro flétnu, klarinet, hoboj, fagot a violoncello). Tyto několikataktové skladby byly charakteristické svou rozmanitostí v dynamice, artikulaci a rytmu. Důležitá také byla správná intonace a barva tónu.

1) Françoise Emmanuel Joseph Bazin – 4. září 1816 v Marseille – 2. července 1878 v Paříži; francouzský skladatel a pedagog; byl žákem Daniela Tubera na Pařížské konzervatoři; k jeho nejvýznamnější tvorbě patří opéra-comique (*La nuit de la Saint-Sylvestre*, *Mariance*, *Le Voyage en Chine*)

2) Clément Philibert Léo Delibes – 21. února 1836 – 16. ledna 1891; francouzský skladatel; věnoval se opernímu zpěvu a hře na varhany; studoval na Pařížské konzervatoři; napsal balety *Coppélia*, *Sylvia*; mezi jeho opery patří *Jean de Nivelle*, *Lakmé*; píše i scénickou hudbu

3) Ernest Deldevez – 31. května 1817 – 6. listopadu 1897; francouzský skladatel a dirigent; působil také jako houslista; studoval na Pařížské konzervatoři u A. Rejchy a u F. Halévy

Pařížská výstava (*Exposition Universelle*), která se konala v roce 1878, byla jakýmsi vítězným symbolem úspěchu. Francie se po válce a vládě Pařížské komuny pomalu uzdravila a znovu si získala svou politickou moc. Paříž – tentokrát půvabnější a více okouzující – se znovu stala centrem evropské kultury. Koncerty, které se v rámci výstavy konaly, byly převážně věnované smyčcové komorní hudbě a Taffanel na nich hrál celkem šestkrát.

Další společnost, kterou Taffanel zakládá, je *Société de musique de chambre pour instruments à vent*. Byl to dechový oktet, složený ze dvou hoboju, klarinetů, lesních rohů a fagotů, obohacený flétnou a klavírem. Jeho první koncert se konal v malém sále v Salons Pleyel et Wolf (výrobci kávy) na 22 rue de Rochechouart nedaleko konzervatoře v úterý 6. února 1879 v 16.00. Lístky, za 5 franků, byly k dostání v kanceláři deníku *Le Ménestrel* a v dalších hudebních nakladatelství Paříže.

Ale již druhý koncert, který se měl původně konat ve stejném sále se 170 sedadly, musel být pro velkou poptávku přesunut jinam. Sál Pleyel měl kapacitu 550 míst a jednalo se o nejprestižnější místo s úžasnou akustikou, kde mohla být komorní hudba hrána. Tato budova se později stala domovem *Société de musique de chambre pour instrumen à vent* a konaly se zde všechny jejich ostatní koncerty.

Během patnácti let svého působení *Société de musique de chambre pour instrumen à vent* představilo celkem 150 různých děl, z toho okolo 50 premiér (např. Händel, Mozart, R. Strauss, Saint-Saëns, Widor, Brahms,...).

V roce 1879 Taffanel objevuje kouzlo Mozartovy flétnové hudby. Na programech jeho koncertů se nejprve objevuje *Flétnový kvartet A dur, KV 289* a později i *Koncert pro flétnu a harfu, KV 299*, který byl napsán přesně před sto lety právě v Paříži.

Taffanelovo šťastné období vyvrcholilo 25. března 1879, kdy se mu narodila dcera Juliette. Bohužel tato radost dlouho netrvala a jejich druhé dítě 29. března 1881, ve věku dvaadvaceti měsíců, umírá. Juliettiny ostatky byly pohřbeny v rodinném hrobě na Père Lachaise Cemetery, který Taffanel několik měsíců před tím koupil. Jako památka na dceru zůstal rodičům olejový portrét od Julesa Lefèbvre¹⁾, na kterém je namalována s malým baculatým obličejíčkem a růžovou přikrývkou – s vyrytým věnováním pro Geneviève.

1) Jules Joseph Lefèbvre – 14. března 1836 – 24. únor 1911; francouzský malíř; vystudoval *École nationale supérieure des Beaux-Arts*; jeho manželkou byla sestra Geneviève Louisa

30. února 1880 Taffanel píše první ze svých tří dopisů řediteli Opery Emmanuelu Vaucorbeil¹⁾. Šlo o rezignaci z jeho stálého místa v orchestru, které bylo sice prestižní, zato velmi náročné. Vaucorbeil nechtěl nechat odejít tak vynikajícího hráče a proto začali hledat nějaké alternativní řešení. Taffanel navrhl, že řešením by bylo osm měsíců neplacené dovolené a zbylé čtyři by hrál v Opeře. Vaucorbeil, obávající se reakce ostatních členů, takovou nabídku nemohl přijmout a tak Taffanel opět podal výpověď. Ale již o několik dní později píše dopis, ve kterém žádá pouze o šestiměsíční dovolenou. Co mu pan ředitel odpověděl, nevíme, ale Taffanel zůstal v Opeře až do jeho jmenování operním dirigentem.

V této době Taffanel kupuje pozemek na jihu Francie v Hyères, kde si postavili prázdninový dům. Paul tak našel dokonalé místo pro odpočinek, které si kromě něj oblíbil i Ambroise Thomas. „Villa des Oiseaux“ se nacházela na kopci, který se tyčil mezi malým městečkem a mořským pobřežím, v oblasti zvané *Costabelle*.

Taffanelova druhá dcera Marie-Camille se narodila 17. června 1882. Byla to ohromná radost a po nedávné tragédii spojila celou rodinu opět v jeden celek. Také to byl důvod, díky kterému se jeho vztah s Camillem Saint-Saënssem velice posílil. Taffanel svého dobrého přítele požádal, aby šel jeho dceři za kmotra. Ale požádat Saint-Saënsse o takovou prosbu nebylo jednoduché. Vlastní manželství se mu rozpadlo a jeho dva synové mu umřeli. Proto se Taffanel nejdříve svěřil Saint-Saënsovo matce a několik týdnů před narozením se jí zeptal: „Mluvila jste s Camillem o tom mém odvážném nápadu?“ Saint-Saënsova odpověď byla okamžitá:

„Můj drahý příteli. Přisahal jsem, že bych nechtěl být znovu kmotrem. Mám pro to dva důvody. První si můžeš domyslet a potom je tu moje nechuť k církevním obřadům. Nicméně zdá se mi, že by zde měl být způsob, jak vše vyřešit. Pokud máš nějakého přítele nebo někoho jiného, kdo by mi mne mohl zastoupit na obřadě. Za této podmínky budu souhlasit a to s velkým potěšením.“²⁾

Od tohoto okamžiku byl mezi Taffanelem a Saint-Saënssem vztah nejen profesionální, ale i velmi osobní.

1) Emmanuel Vaucorbeil – 1821 – 1884; francouzský skladatel

2) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 99 (překlad L. K.)

Na začátku roku 1883 se Taffanel seznamuje s dánským flétnistou Joachimem Andersenem¹⁾. V jeho prvním dopise, který Andersenovi píše, se zmiňuje o jeho *Concertstück, op. 3*, který sám velmi obdivoval a který provedl na dvou koncertech se *Société des concerts*. V dalším dopise, který Taffanel napsal, děkuje za fotografii a za „lichotící nabídku“, že mu Andersen věnuje své dvě skladby. Jednalo se o *Impromptu, op. 7* a *Moto perpetuo, op. 8*. Taffanel také slíbil, že udělá vše, co je v jeho silách, k jejich propagování.

Jejich korespondence trvala až do konce roku 1888, kdy byla na nějakou dobu přerušena. Taffanel si Andersena velice vážil a obdivoval ho. Marcel Moyse²⁾ (obr. č. 30) později vzpomíná, že jeho profesor Andersena nazýval „Chopin flétny“.

Důležitou událostí pro *Société de musique de chambre pour instrumen à vent* se v roce 1886 stala první rozsáhlá cesta do zahraničí. Jejich trasa vedla přes Nancy, Mulhouse a Lausanne až do Ženevy, kde se objevili celkem na dvou koncertech.

Mimo Francii se Taffanel podíval i o rok později, kdy na pozvání Camille Sanit-Saënse, který již delší dobu pobýval v St. Petěrburku, odjíždí spolu s hobojistou Georgesem Gillet³⁾ a klarinetistou Charlesem Turban⁴⁾ do Ruska. Taffanel si pro tuto cestu musel pořídit vízum, na kterém byl jeho stručný popis (obr. č. 16):

„Věk 42 let / výška 1 metr 63 centimetrů / kaštanově hnědé a šedé vlasy / vysoké čelo / kaštanově hnědé obočí / hnědé oči / střední nos / střední pusa / kaštanově hnědé a šedé vousy / kulatá brada / oválný obličej / čistá pleť / krátkozraký.“⁵⁾

12. dubna 1887 Taffanel, Gillet a Turban opustili vlakem Paříž a cestovali přes Berlín. Taffanel doufal, že se zde při této příležitosti setká s Andersenem. To se mu poštěstilo až na zpáteční cestě, i když o úspěchu se hovořit nedá. Andersen moc francouzsky neuměl a Taffanel na tom s němčinou nebyl o moc lépe.

1) Carl Joachim Andersen – 29. dubna 1847 – 7. května 1909; dánský flétnista, pedagog, dirigent a skladatel; od 13 let byl prvním flétnistou v hudebním orchestru v Copenhagen; hrál v Královském dánském orchestru, ve filharmonii v St. Petěrburku; byl zakládajícím členem Berlínské filharmonie; psal flétnové etudy a spousty dalších flétnových skladeb; během své kariéry hrál na starou flétnu, později pouze uznal výhody Böhmova systému

2) Marcel Moyse – 17. května 1889 – 1. listopadu 1984; famózní francouzský flétnista; na Pařížskou konzervatoř se dostal až na druhý pokus, byl ve třídě P. Taffanela, A. Hennebais a Ph. Gauberta; do roku 1948 byl profesorem na Pařížské konzervatoři; založil Hudební školu Marlboro; k jeho studentům patří Trevor Wye nebo James Galway; napsal spousty studií pro flétnu; nejprve odešel do Argentiny a poté v roce 1949 emigroval do USA; byl pokračovatelem P. Taffanella

3) Georges-Vital-Victor Gillet – 17. květen 1854 – 8. února 1920; francouzský významný pedagog a hoboista; profesor hoboje na Pařížské konzervatoři

4) Charles Turban – 1845 – 1905; profesor klarinetu na Pařížské konzervatoři

5) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 119 (překlad L. K.)

Trojice přijela do Grand Hotelu v St. Petěrburku 15. dubna (podle ruského kalendáře, který je 12 dní pozadu od evropského, to bylo 3. dubna) a první koncert se konal tři dny poté v Císařské jezdecké škole. Nejvýznamnější na programu byla skladba, kterou Saint-Saëns napsal těsně před odjezdem do Ruska – *Caprice sur des airs danois et russes* pro klavír, flétnu, hoboje a klarinet – věnována císařovně Marii Fjodorovně¹⁾.

Na Antona Rubisteina²⁾, ředitele St. Petěrburské konzervatoře, udělal koncert takový dojem, že všem studentům dechových nástrojů nařídil navštívit finálový večer 26. dubna (podle ruského kalendáře 14. dubna). Chtěl, aby si poslechli vynikající výkony a získali určitou představu o možnostech těchto nástrojů.

Po koncertech v St. Petěrburku odcestovali všichni, včetně Saint-Saënsa, do Moskvy, kde měli ještě dva koncerty, a zpět do Paříže se vrátili 8. května 1887. Úspěch, který měli v Rusku, byl veliký. Možná právě proto Saint-Saëns znovu pozval Taffanela, Gilleta a Turbana, aby ho doprovázeli na další cestě, tentokrát do Londýna.

V roce 1888 slaví *Société de musique de chambre pour instrument à vent* desíťleté výročí. Při této příležitosti uvádějí některé nové skladby, jako *Romanci* pro flétnu a klavír od Jucquesa Durand, *Caprice, op. 79* od Camille Saint-Saënsa, které mělo premiéru při ruském turné, nebo Taffanelovu úpravu Saint-Saënsova klavírního duu *Feulliet d'album, op. 81*, pro dechový oktet (flétna, hoboje, dva klarinety, lesní rohy a fagoty)

Na druhém koncertu této sezóny se objevil Petr Iljič Čajkovskij³⁾. V Paříži nebyl poprvé. Jeho předchozí návštěva se konala dva roky před tím, kdy přijel navštívit jednoho pařížského vydavatele. Ten večer zazněly *Petit symphonie* od Ch. Gounoda a *Braniborský koncert č. 5* od J. S. Bacha. Taffanel, který se ruskému skladateli velmi zalíbil, se s Čajkovským před jeho odjezdem z Paříže do Londýna setkal ještě dvakrát.

1) Císařovna Marie Fjodorovna – 1847 – 1828; dánská princezna Dagmar; jejím manželem byl car Alexandr III.; jejich synem byl poslední člen rodu Romanovců car Mikoláš II.

2) Anton Grigorijevič Rubinstein – 28. listopadu 1829 – 20. listopadu 1894; ruský klavírista, skladatel a dirigent; řadí se mezi nejvýznamnější klavírní virtuózy; studoval v Paříži, v Berlíně a ve Vídni, poté se vrací do rodného Ruska; založil Petrohradskou konzervatoř; ke konci života žije v Drážďanech; profesor Petra Iljiče Čajkovského

3) Petr Iljič Čajkovskij – 7. května 1840 – 6. listopadu 1893; ruský skladatel; jeden z nejvýznamnějších světových hudebních osobností; začal studovat právnickou fakultu v Petrohradě; byl úředník na ministerstvu spravedlnosti a až poté začal studovat hudbu na konzervatoři v Petrohradě u A. Rubinsteina; složil 6 symfonií (*Patetická, Polská,...*), symfonické básně (*Romeo a Julie, Francesca da Rimini*), několik oper (*Evžen Oněgin, Piková dáma, Mazepa,...*), 3 balety (*Labutí jezero, Louskáček, Šípková Růženka*), 3 klavírní koncerty, houslový koncert, psal také komorní, sborovou a klavírní tvorbu

V dopise, který Paul píše svému otci k svátku v říjnu roku 1888, je zmínka, že by Taffanel mohl opět navštívit Rusko. Původně měl odcestovat Louis Diémer¹⁾, ale ten byl tak ustrašený z ruské zimy, že nabídku nakonec odmítl. Čajkovskij, který byl jedním z ředitelů Moskevského oddílu Císařské hudební společnosti, poslal Taffanelovi dopis, ve kterém potvrzuje jeho návštěvu v únoru následujícího roku.

Taffanel pro své vystoupení v Moskvě navrhl Mozartův *Koncert G dur* a pokud by byla potřebná další díla, zvolil si Saint-Saënsovu *Romanci*, vlastní *Sicilienne-Etude* a *Waltz* od Chopina. Nakonec byly schváleny pouze dvě skladby a tak Paul odesílá partitury spolu se samotnými party skladeb Mozarta a Saint-Saënsa.

Nicméně když Taffanel přijíždí 2. února 1889 (podle ruského kalendáře 22. ledna) do Moskvy, Čajkovskij zde není. Den předtím opustil město a předal Taffanela do péče Petera Jurgensona²⁾, ředitele Císařské Hudební Společnosti se vzkazem: „Udělejte vše, co můžete, abyste Taffanela po dobu jeho pobytu u nás udělali šťastným.“ Jergenson mu vzápětí odpověděl: „Taffanel přijede zítra. Simon³⁾ půjde a setká se s ním, výbor mu přichystal večeři, Simon – super.“ Koncert se konal 9. února (podle ruského kalendáře 29. ledna) a o jeho úspěchu se psalo až v Paříži.

Taffanel se s Čajkovským v Moskvě nesetkal. Ale již o několik týdnů později, 20. března, měli smlouvenou schůzku v Paříži. Čajkovskij v hlavním městě Francie pobyl tři týdny při své další cestě do Londýna. Spolu s Taffanelem se setkal ve svém hotelu a jak je zřejmé z pozdější korespondence, slíbil, že Taffanelovi napíše flétnový koncert. Budoucí skladba je znovu zmiňována na podzim roku 1893 v konverzaci Čajkovského s mladým violoncellistou Julianem Poplawski: „Petr Iljič Čajkovskij, který čeká na libreto pro svou novou operu, kterou si přeje složit, chce v říjnu napsat flétnový koncert pro Taffanela, známého pařížského virtuóza.“ Bohužel Čajkovskij zemřel o několik týdnů později, 6. listopadu 1893, a nějaké zmínky, že by na slibovaném koncertě začal pracovat, se nenašly.

1) Louis-Joseph Diémer – 14. února 1843 – 21. prosince 1919; francouzský skladatel, klavírista a pedagog; na Pařížské konzervatoři studoval kompozici, klavír a varhany, působil spolu s Taffanelem v různých ansámblech; propagoval starou hudbu a byl průkopníkem hry na cembalo; roku 1887 se stal profesorem na Pařížské konzervatoři

2) Peter Ivanovič Jurgenson – 1836 – 1903 (podle ruského kalendáře na konci roku 1902); hudební vydavatel; přítel Čajkovského;

3) Antoine Simon – francouzský skladatel a klavírista; v roce 1871 se natrvalo usadil v Moskvě; stal se dirigentem *Théâtre-bauffe*

Pařížská výstava (*Exposition Universelle*) v roce 1889 byla pro francouzskou společnost velmi důležitá. Nesla se v duchu pokroku, na který byla Třetí republika velmi pyšná. Oslavovalo se sté výročí Velké francouzské revoluce, pád Bastily a postavení nové věže Gustava Eiffela¹⁾, která symbolizovala triumfální pokrok v inženýrství.

S výstavou kromě monumentální stavby byly také spojovány dva vynálezy: elektřina a fonograf²⁾. I když přístroj sloužící k nahrávání Edison³⁾ vynalezl už v roce 1877, nemáme žádné zvukové záznamy, které by nám přiblížily Taffanelovu hru. Do Evropy pronikla inspirace orientem, která se projevila ve výtvarném slohu zvaném *secese*⁴⁾. Hudba byla ovlivněna javanským gamelanem⁵⁾, který zahájil její novou éru v podobě mladého skladatele Clauda Debussyho⁶⁾.

Société de musique de chambre pour instrumen à vent vystoupilo na Pařížské výstavě celkem třikrát. Koncerty se konaly na přelomu června a července v Salle des congrès et des conférencers v Trocadéro Palace. Pro Société to bylo velmi významné období. V listopadu v rámci výstavy byli Taffanel a Diémer jmenováni Rytíři Čestné legie (*Chevalier de la Légion d'Honneur*) a Société se tak dostalo významného postavení.

Rok 1889 byl také začátkem Paulovy nové kariéry – z místa sólového hráče se přesunul k dirigentskému pultu. Zvláštností bylo, že dirigentem byl jmenován flétnista. Obvykle se dirigentem stávali hráči na smyčcový nástroj. Důvodem byla jejich schopnost vést a vnímat hlasy polyfonicky.

-
- 1) Gustav Eiffel – 15. prosince 1832 – 27. prosince 1923; francouzský konstruktér a architekt; navrhl konstrukci Eiffelovy věže a kostru Sochy svobody; studoval na *Licee Royal de Dijone* a na *EcolCentrale des Arts et Manufactures* v Paříži; podílel se na budování Panamského průplavu; měl 15 dětí;
 - 2) Fonograf – přístroj určený k nahrávání a reprodukci; byl vynalezen roku 1877 Thomasem Alva Edisonem; záznam se uchovával na válečku
 - 3) Thomas Alva Edison – 11. února 1847 – 18. října 1931; americký vynálezce; mezi jeho nejvýznamnější vynálezy patří fonograf a žárovka; zakladatelem časopisu *Science*; při svých pokusech částečně ohluchl; další vynálezy: dynamo, gramofonová deska, kinofilm,...
 - 4) Secese – konec 19. st. a začátek 20. st.; posledním z univerzálních výtvarných slohů; hlavními znaky byla ornamentálnost, plošnost, záliba v neobyčejných barvách a estetické využití rozličných materiálů; projevovala se v architektuře (Osvald Polívka), výtvarném umění (Alfons Mucha), v užitém umění a v literatuře (Otokar Březina)
 - 5) Javanský gamelan – gamelan je obecné označení pro různé typy orchestrů interpretujících tradiční indonéskou hudbu (hlavně Jáva a Bali); jsou složeny z horizontálních i vertikálních gongů, gongových her, metalofonů, bubnů, xylofonů, jedné nebo více fléten, smyčcových a trsacích chordofoňů, činelek a jednoho nebo více zpěváků.
 - 6) Claude Debussy – 22. srpna 1862 – 25. března 1918; francouzský skladatel a jeden ze zakladatelů hudebního impresionismu; studoval cizí hudební kultury, hlavně orientální; snažil se zachytit prchavý dojem a jeho barevný odstín, různé neopakovatelné nálady a citová rozpoložení; napsal orchestrální skladbu *Preludium k Faunovu odpoledni*, operu *Pelleas a Melisanda*, symfonické skici *Moře*, cyklus *Obrazy*, klavírní cykly *Preludia* (*Potopená katedrála*, *Dívka s vlasy jako len*), *Obrazy*, *Masky* či *Rytiny* a *Syrinx* pro sólovou flétnu

Od 1. ledna 1890 byl ve funkci třetího dirigenta Pařížské opery a již na konci měsíce dirigoval *Fausta* od Charlese Gounoda¹⁾. Taffanelova příprava na toto představení byla vynikající, protože v roce 1887 hrál *Fausta* pod taktovkou samotného skladatele a tak přesně věděl, jak si Gounod svoji hudbu představuje.

Jeden ze svých nejvýznamnějších flétnových úspěchů zažívá Taffanel v době, kdy se jeho kariéra začíná měnit, v roce 1890. Na začátku roku vystupuje jako sólista v Lipsku s *Gewandhaus Orchestra* pod vedením Carla Reinecke²⁾ s Mozartovým *Koncertem G dur*. Mezi dalšími skladbami, které zahrál, byla flétnová Sonáta od Reinecke a nově napsané *Prélude, idylle et valse* od Benjaminu Godarda³⁾.

O rok později, roku 1891, podniká další zahraniční cesty. V únoru jako sólový hráč vystupuje na koncertech v Strasbourgu, Mulhouse, Baseli, Zürichu, Bernu, Lausanne, Ženevě a při zpáteční cestě ve Francii v Lyonu a v St. Galle. Na podzim vyráží na podobné turné se *Société de musique de chambre pour instrumen à vent*. Mezi města, která navštívili, patří Basel, Mulhouse, Bern, Neuchâtel, Lausanne, Strasbourg a Frankfurt.

Poprvé se Taffanel představil jako dirigent 6. března 1891 v Salle Erard. Jednalo se o charitativní koncert organizovaný klavíristkou Caroline de Serres (rozené Montigny-Rémaury) ve prospěch *Association des dames françaises*.

Další dirigentská příležitost se Paulovi naskytla na konci sezóny 1891 – 1892 v *Société des concerts*, když byl hlavní dirigent Jules Garcin⁴⁾ nucen odejít kvůli špatnému zdravotnímu stavu. Novým dirigentem se sice stal Jules Danbé⁵⁾ ale ten měl mnoho povinností v orchestru *Opéra-comique*, a tak byl často zastupován. Hlasování o novém nástupci proběhlo koncem května a nový dirigent měl být zvolen 3. června 1892.

1) Charles-François Gounod – 18. červen 1818 – 10. října 1893; francouzský skladatel; na klavír ho učil A. Rejcha; studoval na Pařížské konzervatoři a teologii; napsal několik oper (*Sapfo*, *Faust*, *Romeo et Juliette*, ...), oratorií (*Jésus factus est*, *Mosr et Vitu*, ...), 3 symfonie a také psal komorní hudbu

2) Carl Reinecke – 23. června 1824 – 10. března 1910; dánský skladatel, dirigent a klavírista; ředitelem *Gewandhaus Orchestra*; napsal 3 symfonie, několik klavírních koncertů, 1 flétnový koncert, komorní hudbu, flétnovou sonátu *Undine* a několik oper

3) Benjamin Godard – 1849 – 1895; francouzský houslista a skladatel

4) Jules Garcin – 1830 – 1896; francouzský houslista, dirigent a skladatel;

5) Jules Danbé – 1840 – 1905; francouzský houslista a dirigent; byl dirigentem *Opéra-comique*; provedl premiéry několik oper (Saint-Saëns, Offenbach, Massenet, ...)

Kandidáti byli čtyři: Jules Danbé, Paul Taffanel, Benjamin Godard a houslista Gabriel Marie, který byl spolu s Godardem po pátém kole vyřazen. O vítězi se rozhodlo při konečném hlasování 3. června, ve kterém Taffanel porazil Danbého v poměru čtyřicet osm hlasů ku třiceti sedmi. 1. července 1892 byl Paul jmenován novým dirigentem *Société des concerts* a první koncert pod jeho vedením se konal v sobotu 27. listopadu 1892.

O několik měsíců později, 1. července 1893, se rozhodlo o dalším Taffanelově dirigentském postu. Byl oficiálně jmenován hlavním dirigentem Pařížské opery a dva dny poté poprvé dirigoval *Die Walküre* od Richarda Wagnera¹⁾. O toto místo usiloval už v roce 1891. Jeho žádost podpořil Ambroise Thomas spolu s Charlesem Gounodem, ale tento dokument byl následně ztracen.

Jmenování hlavním dirigentem Opery udělalo z Taffanela celebritu. V novinách se začaly více objevovat detaily o jeho kariéře s fotografiemi a v roce 1902 byla zveřejněna na titulní straně prvního vydání nového měsíčního časopisu *Musica* fotografie, na které je zobrazen, jak diriguje v Opeře.

V lednu roku 1897 nový ředitel Pařížské konzervatoře Théodore Dubois vytvořil Taffanelovi speciální profesorské místo. Jednalo se o vedení orchestrální třídy, jejímž cílem bylo dát žákům zkušenosti s hraním v orchestru a možnost naučit se některé významné orchestrální party. Své získané dovednosti pak předvedli na koncertech, které se konaly každý rok v květnu až do Taffanelova odchodu do důchodu v roce 1908.

Všechny tyto události se však podepsaly na Taffanelově zdraví. V dubnu roku 1898 má ve svém *Notes biographiques* zaznamenán první záchvat *gravelle* – žlučnickových kamenů a od poloviny ledna roku 1900 měl šest týdnů chřipku. O rok později se nezúčastnil dvou koncertů *Société des concerts* a 27. dubna 1901 dostal při dirigování v Opeře další záchvat, tentokrát ledvinový.

1) Richard Wagner – 22. května 1813 – 13. února 1883; německý romantický operní skladatel; narodil se v Lipsku, poté žil v Drážďanech, kde navštěvoval církevní školu; 1826 se jeho rodina přestěhovala do Prahy, ale Richard zůstal v Drážďanech; od konce roku 1827 se celá rodina přestěhovala zpět do Lipska; byl sborníkem ve Wüzburgském divadle, šéfdirigentem v Královci dirigentem v Rize, královským saským kapelníkem; byl velmi zadlužený a stále prchal před věřiteli, díky tomu hodně cestoval (Londýn, Zürich, Paříž); velmi si ho oblíbil bavorský král Ludvík II., jehož finanční podpora pomohla Wagnerovy dostat se z dluhů; kvůli politickým problémům byl nucen opustit Bavorsko; založil Wagnerovské slavnosti v Bayreuthu, kde bydlel; zemřel v Benátkách na srdeční infarkt; opery: *Bludný Holanďan*, *Tannhäuser*, *Lohengrin*, *Mistři pěvci norimberští*, tetralogie *Prsten Nibelungův*, *Parsifal*

Dva dny na to již diriguje se *Société des concerts* Beethovenovu *Missa Solemis* a Saint-Saënsovu *Symfonii č. 3 c-mol*, ale hned následující ráno, 29. dubna, podává výpověď. Jeho rezignaci, projednávanou na schůzi 7. května, nechtělo vedení schválit. Snaží se Taffanela přesvědčit, aby své rozhodnutí ještě zvážil, avšak neúspěšně. Na dalším setkání 29. května 1901 byla Paulova výpověď schválena a prezident *Société* Théodore Dubios prohlásil Taffanela jejím čestným celoživotním předsedou.

Když byla Pařížská výstava (*Exposition Universelle*) v roce 1900, Taffanel byl vybrán ministrem umění, aby dohlížel na sérii koncertů věnovaných francouzské orchestrální a sborové hudbě. Úvodní koncert se uskutečnil v sobotu 14. dubna. Po něm následovalo dalších deset představení, které se konaly ve čtvrtek jednou za čtrnáct dní od konce května do začátku října. Celkem na nich bylo odehráno šedesát děl.

Taffanelova celoživotní práce byla odměněna několika důležitými oceněními, ke kterým patří již zmíněný francouzský řád Rytíře Čestné legie (*Chevalier de la Légion d'Honneur*). Paul byl také držitelem rytířského Řádu Italské Koruny (*Cavaliere dell'Ordine Corona d'Italia*), ruského Řádu sv. Anny III. třídy (*Order of St. Anne of Russia*), švédského Řádu Polární hvězdy (*Swedish Order of the Polar Star*), byl Důstojníkem francouzského Řádu Čestné legie (*Officier de la Légion d'Honneur*), Důstojníkem perského Řádu Slunce a Lva (*Officier of the Persian Order of the Lion and the Sun*) a stal se členem Švédské Královské Akademie.

V roce 1901 vyšel v *Le Ménestrel* článek, který objasňoval situaci v *Société de musique de chambre pour instrumen à vent* z roku 1898. Bylo to zlomové období, kdy se rozhodovalo o Taffanelových nástupcích a o celkové budoucnosti tohoto orchestru. Zprvu byli těmi, kteří chtěli *Société* oživit, Georges Gillet a Charles Turban, ale v roce 1898 uspěl klarinetista Prosper Mimart¹⁾, ke kterému se následující rok přidal Taffanelův oblíbený žák Philippe Gaubert. Na začátku 1. světové války byly koncerty *Société* na nějakou dobu přerušeny. Poté ale následovala mnohem delší pauza a to až do náhlé smrti Philippe Gauberta v roce 1941. V říjnu, pod vedením Louise Bleuzet²⁾ a Fernanda Oubradous³⁾, se konal v sále Pařížské konzervatoře koncert na památku Gauberta. Na programu zazněla *Serenada c moll* od Mozarta, *Sonatina pro flétnu a klavír* od Gauberta, Taffanelův *Dechový kvintet* a *Petit symphonie* od Gounoda.

1.4 Pedagogické působení

Taffanelova kariéra na sklonku jeho života nabrala ještě jeden obrat, tentokrát poslední a pro dnešní flétnisty snad nejvýznamnější. 3. června 1893 Henri Altès, ve věku sedmašedesáti let, předložil formální rezignaci jako profesor flétny na Pařížské konzervatoři kvůli jeho stále se zhoršujícímu zdraví. Nakonec po dvou letech v Pařížském sanatoriu 24. července 1895 umírá.

Mezi žadateli o nové místo profesora flétny byla jména jako Auguste Cantié⁴⁾, Adolphe Hennebais, Amedée de Vroye, Johannes Donjon či Edmond Bertram a i když bylo zřejmé, že Altèsovým nástupcem se stane Taffanel, jeho jméno na seznamu chybělo. V této době totiž zastával ještě dvě funkce dirigenta a je možné, že kvůli tomu svou kandidaturu odmítl, nebo že s ním vedení počítalo a na seznamu byli připraveni náhradníci jen pro případ, že by Taffanel jejich nabídku odmítl.

Nicméně ředitel poslal Paulovo jmenování ministrovi umění, Raymondu Poincaré⁶⁾, který rozhodnutí potvrdil a 10. listopadu 1893 jmenoval Taffanela *professeur de flûte*. Zpráva o Taffanelově jmenování vyšla v deníku *Le Ménestrel* vedle smutečního oznámení o smrti ruského skladatele Petra Iljiče Čajkovského. Taffanel učil dvě hodiny třikrát týdně a první hodina připadla na 15. listopad 1893. Jeho nástupní plat profesora flétny na Pařížské konzervatoři byl 1500 franků za rok a postupně vzrostl až na 2400 franků.

Od svých žáků vyžadoval přesnou prstovou techniku a artikulaci, což potvrzuje i Marcel Moyse, který do Taffanelovy třídy přišel v roce 1905. Na své začátky vzpomíná jako na několik měsíců cvičení, stupnic a různých studií. Až teprve po dokonalém zdolání základů mohl přijít na řadu nějaký přednes.

1) Prosper Mimart – 1859 – 1928; francouzský klarinetista a profesor na Pařížské konzervatoři

2) Louise Beluzet – 1874 – 1940?; francouzský hobojista a skladatel

3) Fernand Oubradous – 1903 – 1986

4) Auguste Cantié – francouzský flétnista a skladatel

5) Raymond Poincaré – 20. srpna 1860 – 15. října 1934; francouzský politik; v letech 1913 až 1920 byl francouzským prezidentem

Jaká byla kvalita a způsob Taffanelovy výuky, se mohli ostatní pedagogové přesvědčit na závěrečných zkouškách. Ty se až do roku 1906 konaly dvakrát ročně – v lednu a v červnu – a poté už jen na konci roku. Mezi oblíbené skladby, které svým žákům pro tuto událost zadával, patřily hlavně díla od Demerssemana a Tulou. Studenti, kteří předvedli na zkouškách nejlepší výkony, se mohli následně zúčastnit *concours*.

Councours se konalo vždy jedno odpoledne na konci července a zahrnovalo hru na všechny dechové nástroje. Soutěžní skladby, známé jako *morceaux de concours*, byly směsicí různých kvalit a některé se později dočkaly velké oblíbenosti. Mezi jejich skladatele patřili především Gabriel Fauré¹⁾, Cécile Chaminade²⁾, Philippe Gaubert a i sám Paul Taffanel. Altès, který měl tyto záležitosti na starost před Taffanelem, na soutěž vybíral svá virtuózní sóla, která střídal se skladbami od Tulou. Nový profesor flétny se ale vydal jinou cestou. Jeden z přednesů, který vybral, byl v modernějším stylu a Taffanel sám s touto skladbou koncertoval. Jednalo se o *Concerto* violoncellisty a skladatele Ferdinanda Langerera

Dalším krokem, který uskutečnil, bylo kontaktování žijících skladatelů s žádostí o napsání nových flétnových skladeb. Tak se stalo, že po šestileté odluce znovu navazuje korespondenci s Joachimem Andersenem. V květnu roku 1895 píše Andersenovi dopis, ve kterém ho žádá o napsání nového díla pro *concours*, a přikládá k němu náčrt, jak by měla skladba přibližně vypadat:

„Skladba by měla být dlouhá nanejvýš pět nebo šest minut. Ponechám zcela na vás, zda po Andante bude následovat Allegro nebo zcela úplně samostatná věta, ale měli by zde být věci, které lze u soutěžících zkoušet: frázování, výraz, kontrola zvuku a virtuosita. Doprovod může být pro klavír.“³⁾

Skladba měla být dodána do 10. června a Andersen, který souhlasil, ji stihl doručit již o čtyři dny dříve. Ale nastal problém, nové dílo, *Deuxième morceau de concert*, op. 61, trvalo deset minut. Taffanel vybral jako náhradní skladbu pro *concours* v roce 1895 *Concertstück*, op. 3 a koncert, který byl ve zkrácené verzi, se dostal na řadu až o dva roky později, roku 1897.

1) Gabriel Fauré – 12. května 1845 – 4. listopadu 1924; francouzský skladatel; na klavír ho vyučoval Saint-Saëns; byl jedním ze zakladatelů Národní společnosti pro francouzskou hudbu

2) Cécile Louise Stéphanie Chaminade – 1857 – 1944; francouzská skladatelka a klavíristka

3) Blakeman, Edward, Taffanel: Genius of the Flute, Oxford University Press 2005, str. 187 (překlad L. K.)

Taffanel žádal o soutěžní díla ještě další skladatele a čtyři z nich, Gabriel Fauré, Alphonse Duvenroy, Louis Ganne a Cécile Caminade, mu vyšli vstříc. Všichni se snažili podříditi Taffanelovým radám o úpravě skladby v souvislosti s frázováním a artikulací. Možná díky této skutečnosti jsou dnes tyto kompozice označovány jako vzor francouzské školy, i když je to svým způsobem chybné.

Rok 1895 je ve znamení velkých oslav. Pařížská konzervatoř slaví své sté výročí a k této příležitosti byly pořízeny fotografie všech tříd. I když Philippe Gaubert absolvoval v roce 1894, na fotografii flétnové třídy sedí po Taffanelově pravici (obr. č. 23). Další významnou událostí je Taffanelovo akademické ocenění v říjnu roku 1895 *Palmes académiques*, které udělovala francouzská vláda. O sedm let později získal hodnost Důstojník školství (*Officier de l'instruction publique*) a poslední pocta, kterou Taffanelovi udělila konzervatoř, bylo v roce 1907 jeho jmenování čestným členem Sdružení bývalých studentů (*Association des anciens élèves du Conservatoire*).

V roce 1898 začal mít Taffanel vážné zdravotní problémy nejprve v podobě žlučnickových kamenů, poté následovala chřipka a ledvinový záchvat. Jelikož se jednalo o delší nemoci, byl donucen sehnat si za sebe zástupce. Původně přemýšlel o Gaubertovi, ale ten se mu zdál ještě příliš mladý. Svým způsobem nastala stejná situace jako v roce 1868, když Louis Dorus odešel do důchodu a novým profesorem se místo mladičkého Taffanela stal Henri Altès. Za svého nástupce si nakonec zvolil Adolpha Hennebaise.

Taffanelova pověst jako profesora se šířila široko a daleko. V roce 1898 se o něm psalo dokonce i v Americe. Přišlo mu mnoho dopisů, ve kterých ho mladí flétnisté žádali, zda by u něj mohli studovat. Ale Taffanel byl velmi zaneprázdněný a nemocný, takže rozšíření jeho flétnové třídy na konzervatoři nepřípadalo v úvahu.

Od června 1908 se jeho zdravotní stav rapidně zhoršil. Byl tak nemocný, že ani nebyl schopen přijít do třídy, aby své žáky mohl připravit na nadcházející *concours*. Proto jeho žáci začali docházet za Taffanelem.

Taffanel zemřel v sobotu 21. listopadu 1908 v osm hodin večer. Pařížská veřejnost se o této smutné události dozvěděla hned druhý den ráno z novin, které informoval Taffanelův syn Jacques a rodinný přítel Bernard Wolff. Pohřeb se konal

v úterý 24. listopadu v místním pařížském kostele Saint-Françoise de Sales a na Père Lachaise cemetery.

Mezi významné absolventy Taffanelovy flétnové třídy na Pařížské konzervatoři patří Georges Barrère¹⁾, Louis Fleury²⁾, Philippe Gaubert, Daniel Maquarre³⁾, Gaston Blanquart⁴⁾, Georges Laurent, Marcel Moyse či Jean Boulez, který začal k Taffanelovi chodit až v listopadu roku 1908. Taffanel své žáky hluboce miloval, byl jejich přítelem a jejich průvodcem – „Já své studenty nikdy neopustím, povedu svoji třídu až do své smrti.“⁵⁾

1) Georges Barrère – 1876 – 1944; francouzský flétnista

2) Louis Fleury – 1878 – 1926; francouzský flétnista; Claude Debussy mu věnoval svůj *Syrinx*; znovuobjevil zapomenuté barokní skladatele; členem *Société Moderne des Instruments á vent*

3) Daniel Maquarre – od roku 1902 hrál v *Boston Symphony Orchestra* a učil na *New England Conservatory of Music*

4) Gaston Blanquart – 1877 – 1963

5) Blakeman, Edward, Taffanel: *Genius of the Flute*, Oxford University Press 2005, str. 192 (překlad L. K.)

2. Taffanelova významná přátelství

Taffanel na své cestě životem potkal mnoho lidí. Někteří změnili život jemu a některým zase on. Proto jsem si vybrala ještě dvě osobnosti, o kterých bych se alespoň informativně zmínila. Jedná se o dlouholetého kolegu a dobrého přítele Camille Saint-Saënsa a o Taffanelova žáka, Philippe Gauberta.

2.1 Camille Saint-Saëns

Camille Charles Saint-Saëns (obr. č. 29) se narodil 9. října 1835 v Paříži. Jeho otcem byl státní účetní a tři měsíce po Camillově narození zemřel. Jeho matka tak na vše zůstala sama a proto požádala svou tetu, Charlotte Masson, o pomoc. Ta se nakonec ke své neteři nastěhovala.

Své hudební základy Saint-Saëns získal díky své tetě, která se rozhodla, že ho v jeho dvou a půl letech začne učit hře na klavír. Camille měl výjimečný talent, což se projevilo zanedlouho poté. Ve třech letech napsal svou první skladbičku, jejíž rukopis je dodnes zachovaný, a v pěti letech měl první veřejný koncert, na kterém hrál Beethovenovy sonáty. V sedmi letech se začal učit kompozici u Pierra Maledina a tři roky poté měl své velké představení, na kterém provedl například *Klavírní koncert č. 15 B dur KV 450* od W. A. Mozarta. O jeho úspěchu se psalo nejen po celé Evropě, ale dokonce i v Americe.

V roce 1848 začal na Pařížské konzervatoři studovat kompozici a varhany. Jako student měl řadu hudebních úspěchů a ve své době patřil k nejlepším varhaníkům na světě. Byl hlavním organistou v pařížském chrámu Église de la Madeleine a v letech 1861 – 1865 učil na *Ecole Niedermayer*. K jeho nejvýznamnějším žákem patřil Gabriel Fauré.

Když v roce 1870 začala Francouzsko-pruská válka, byl Saint-Saëns povoláný na frontu. Na bojišti strávil několik těžkých a krutých měsíců, které se na něm hluboce zapsaly.

25. února 1871 zakládá společně s Romainem Bussine *Société nationale de Musique*, které má v době obléhání Paříže za úkol podporovat a zviditelňovat francouzskou hudbu (viz str. 15). Společně uvedli řadu děl, která by jinak nebyla nikdy provedena.

V roce 1875 se oženil s Marie-Laure Truffot, se kterou měl dva syny, André a Jean-François. Obě děti zemřely roku 1878 po sobě během šesti týdnů. Pro Saint-Saënsa to bylo velice těžké období, které završil rozpad jeho manželství. Manželé nikdy nebyli rozvedeni a až do konce života žili odděleně.

Vypadalo to, jako by smutné období nechtělo nikdy skončit. Další ránou pro Saint-Saënsa byla v roce 1888 smrt jeho matky. Byl na svojí matce velice závislý a snad proto v této době začal přemýšlet o sebevraždě.

Nakonec odjíždí do Egypta a Alžírsku, kde nějakou dobu pobyl. Když se vrací do Paříže, dostal vyznamenání Čestné legie, ale jeho hudební kariéra začala upadat. Vystřídali ho jména jako Debussy, Franck či Ravel. Velkému úspěchu se stále těšil v Americe a v Anglii, kde byl v roce 1915 na úspěšném turné.

Na konci svého života už neskládá, věnuje se jen sám sobě a svým čtyřnohým přátelům, psům. Zemřel 16. prosince 1921 v Alžírsku. Jeho tělesné pozůstatky byly následně převezeny do Paříže, kde byl pohřben na Cimetière du Montparnasse se státními poctami.

2.2 Philippe Gaubert

Philippe Gaubert se narodil v Cahors na jihu Francie 5. července 1879. Jeho otec byl obuvník a amatérský hráč na klarinet. Když bylo Gaubertovi sedm let, přestěhoval se s rodinou do Paříže a jeho otec si na 34 rue Poncelet v sedmnáctém městském obvodu, nedaleko Taffanelova bydliště, otevřel obchod.

Gaubert byl velmi nadaný mladý hoch. O jeho hudebních schopnostech se poprvé zmiňuje Taffanelův otec Jules, který ho učil základům hudby a dal mu pár lekcí na flétnu. Brzy byla Philippovi pořízena flétna s Böhmovým systémem a stal se soukromým žákem Paula Taffanela.

Když byl Taffanel roku 1893 jmenován profesorem flétny na Pařížské konzervatoři, vzal si Gauberta do své třídy. Ten podal přihlášku již o rok dřív do třídy Henriho Altèse, ale následně ji stáhl. Na konci prvního roku získal Gaubert ve věku patnácti let svou první *premier prix*. Taffanel mu jako soutěžní skladbu vybral své oblíbené *Concerto* od Ferdinada Langerova.

V roce 1897 se Gaubert stal členem *Société des concerts* a orchestru Pařížské opery. Často vystupoval jako sólista a byl také členem mnoha komorních ansámbků. Kromě hry na flétnu se na konzervatoři věnoval studiu harmonie a kompozice a ve svých volných chvílích navštěvoval lekce houslí a klavíru. Jeho učiteli na konzervatoři byli Raoul Pugno, Xavier Leroux a Charles Lenepvue. V roce 1905, kdy vyhrál druhou cenu *Prix de Roma*, se popáté snažil na této soutěži vyhrát.

Roku 1904 byl jmenován asistentem dirigenta v *Société des concert du conservatoires*. Nedlouho na to se konal konkurz na druhého dirigenta a Gaubert se rozhodl, že se ho zúčastní. Se svým nápadem se svěřil Taffanelovi a ten se rozhodl, že Gaubertovi, který nikdy před tím nedisigoval, bude dávat soukromé lekce. Gaubert od Taffanela dostal dvě hodiny dirigování a konkurz, na kterém dirigoval Scherzo z 1. symfonie B dur od Roberta Schumanna, vyhrál. V té době mu bylo dvacet pět let.

Gaubertova první publikovaná skladba, kterou napsal, bylo v roce 1903 *Tarentelle* pro flétnu, hoboje a klavír. Věnoval ji Taffanelovi stejně jako jeho poslední dvě díla pro flétnu a klavír: *Nocturne et Allegro scherzando* (1906) a první *Sonátu* (1918). Taffanel byl svým způsobem Gaubertovým rádcem a hudebním učitelem.

Když se roku 1919 vrátil život v Paříži po 1. světové válce do normálu, byl Gaubert jmenován hlavním dirigentem *Société des concerts* a profesorem flétny na Pařížské konzervatoři. Následujícího roku se také stal šefdirigentem Opery a nakonec v roce 1931 jejím uměleckým ředitelem. Od roku 1923 jako sólový hráč vystupoval jen výjimečně. Po celou dobu své kariéry hraje Gaubert na flétny značky Louis Lot, na kterých má stále stejnou hlavici pořízenou za dob jeho začínajícího studia.

8. července 1941, několik dnů po premiéře jeho vlastního baletu *Le Chevalier et la demoiselle* v Pařížské opeře, zemřel na náhlé mozkové krvácení.

Narozdíl od Taffanela měl Gaubert možnost zvukově zaznamenat své umění a v dnešní době jsou dvě nahrávky. Byly pořízeny pro francouzskou gramofonovou společnost v roce 1919 a je na nich společně se zpěvačkou Nellie Melba. Jeho flétnový zvuk byl velice lehký s decentním vibratem, a když se ho někdo zeptal, jak se k němu dopracoval, jen pokrčil rameny a začal vyprávět, co mu Taffanel na jeho prvních hodinách říkal: „Philippe, máš báječný zvuk, dohlížej na něj dobře.“

3. Publikační činnost

I když se Taffanel své kompoziční činnosti nevěnoval zas až tak prioritně, zanechal po sobě velmi rozsáhlý odkaz v podobě různých notových materiálů a teoretických spisů.

3.1 Fantazie

Taffanel napsal celkem pět fantazií pro flétnu a klavír, které jsou na svou dobu velmi pokrokové a která dávají tehdejšímu stylu hry zcela nové rozměry. Jsou náročné po stránce technické, výrazové i interpretační a využívají všech možností tohoto nástroje.

První fantazie, kterou napsal, byla *Grande fantasie sur „Mignon“*, *opéra d'Ambroise Thomas* s věnováním „pro mého učitele a přítele Louise Doruse“. V roce 1874 ji vydalo pařížské nakladatelství Heugel a přinesla jakousi hlavní formu a styl pro jeho následující fantazie. Ve skladbě se objevují témata, která se různě překrývají a která jsou obohacena různými variacemi: árie Mignon *Connais tu le pays?*, árie Philine *Je suis Titania*, orchestrální mezihra, která uvádí druhé dějství, a část předehry *Forlane*, která v dřívější verzi byla na konci třetího dějství.

V roce 1876 vydalo pařížské nakladatelství Mackar Taffanelovu druhou fantazii inspirovanou operou Čarostřelec, *Fantasie sur le Freischütz de C. M. von Weber*¹⁾. Témata, kontrastní dynamicky, tempově i myšlenkově, si Taffanel pečlivě vybíral z předehry a z každého ze tří dějství opery. Třebaže variace na árie Agáty, Maxe a Aničky jsou pro hráče velmi těžké, jejich vývoj z nitra daných melodií působí přirozenou gradací. Taffanel v této fantazii použil originální flétnové sólo z 3. dějství, které dal do klavírního partu, a přidal k němu jemný kontrapunkt na flétnu. Tato harmonicky zajímavá skladba, ve které se často mění nálady, je pravděpodobně nejlepším příkladem tohoto žánru.

1) Carl Maria von Weber – listopad (byl pokřtěn 20. listopadu) 1789 – 5. června 1826; německý skladatel, klavírista a dirigent; studoval u Michaela Haydna; v 11 letech napsal svou první komickou operu; dvorním kapelníkem ve Vratislavi; v roce 1813 jmenován ředitelem Pražské opery; v Drážďanech vytvořil operní středisko; zavedl používání taktovky při dirigování; zamřel v Londýně na tuberkulózu; v roce 1844 byly jeho ostatky převezeny do Drážďan, kde byl pohřben; opery: *Čarostřelec*, *Oberon*, *Euryanthe*,..., psal koncerty (klarinet, fagot, klavír, lesní roh), klavírní a orchestrální skladby

12. srpna 1876 byl Taffanel a jeho přítel Camille Saint-Saëns v Dijonu na odhalení sochy Jeana-Philippa Rameau¹⁾, místního slavného rodáka. Večer se zúčastnili koncertu, na kterém Taffanel hrál obligátní part v árii *Rossignols amoureux* z Rameauovy první opery *Hippolyte et Aricie*, jednoduše popsané jako *Air de flûte*. Taffanel tuto část nejspíše použil ve vlastní fantazii-transkripci na další Rameauovu operu *Les Indes Galantes*, která byla publikovaná následující rok. Z jeho pěti fantazií je *Fantasie-transcription sur Les Indes Galantes, opéra-ballet de J. P. Rameau* nejméně „složená“ a nazdobená. Jako první přichází *Maestoso*, které je de facto předeherou k opeře *Hippolyte et Aricie*, poté následuje *Allegretto*, které používá *Menuety* z druhého výjevu a předeheru k opeře *Les Indes Galantes*. Poslední je *Rigaudon* založený na *Pochodu* a dvou *Tambourins* ze šestého výjevu *Première Entrée*. Taffanel ji věnoval svému příteli doktoru B. Coizeau.

V dubnu roku 1880 hraje Taffanel na koncertě obligátní part v Arlettině árii *Rossignol*. Deník *Le Ménestrel* napsal: „Taffanelova flétna doslova uchvátila publikum.“ Dnes zcela zapomenutý *Jean de Nivelle*, byl ve své době velmi úspěšný a Taffanel, kterého tato opera oslovila, si ji vybral jako inspiraci pro svou předposlední fantazii. Nové dílo, věnované Johannesu Donjon, představil veřejnosti na konci roku 1880, jako *Grande Fantasie sur Jean de Nivelle, opéra de Léo Delibes*.

Poslední fantazie, napsaná roku 1884, se jmenuje *Grande Fantasie sur Françoise de Rimini, opéra d'Ambroise Thomas*. Tato skladba, inspirovaná další operou od Thomase, je výjimečná tím, že Taffanel zde použil pouze instrumentální části z partitury: *Prologue* a tři tance z třetího dějství.

1) Jean-Philippe Rameau – 1683 – 1764; největší postava francouzské barokní hudby 18. st.; studoval v Itálii; varhaníkem v Avignonu, Clermontu a v Lyonu; věnoval se clavicembalu (i teoreticky); přední francouzský dramatický skladatel; 21 jevištních inscenací (opera, opera-balet, balet); opery *Hippolyte et Aricie*, *Castor et Pollux*, *Dardanus*, *Les Indes Galantes*, opera-balet *Les Surprises de l'Amour*, balet *Anacreon*; teoretická práce *Traité de l'harmonie réduite à ses principes naturels* (Pojednání o harmonii chápané z jejích přirozených základů), *Génération harmonique* (O vzniku harmonických jevů), *Démonstration du principe de l'harmonique* (Výklad o pravém základu harmonie)

3.2 Dechový kvintet

Quintette en sol mineur pour interument á vent Taffanel napsal v roce 1876 pro soutěž vypsanou *Société des compositeurs de musique* (viz str. 20). Z celkového počtu čtrnácti kvintetů předložených v zapečetěné obálce, protože soutěž byla anonymní, se ten Taffanelův umístil na prvním místě. Brzy potom Taffanel dostal navštívenku od Duboise: „S četnými gratulacemi za *Kvintet*. Neměl jsem vůbec tušení, když jsem to četl, že to je od vás, ale nebyl jsem překvapený.“ Žádný z *Kvintetů* nebyl lépe uznaný a Duboisův kompliment byl na místě – Taffanel dokonale pochopil požadavky psaní pro dechové nástroje a jeho *Kvintet* je prvotřídním příkladem tohoto žánru. Je odrazem francouzských klasických romantických myšlenek jeho učitele Rebera a v ještě větší míře jeho rádce Saint-Saënsa.

Krajní věty jsou v sonátové formě a ohraničují střední *Andante*, které je doprovázená romance. Všechny nástroje mají úlohu sólistů, ale i doprovázečů. Touto skladbou otevřel formu dechového kvintetu pro další generace. Když byl *Kvintet* následující rok vydán nakladatelstvím Leduc, Taffanel ještě přidal věnování jeho dřívějšímu učiteli kompozice Henri Reberovi.

3.3 Sicilienne-Etude

Taffanelova *Sicilienne-Etude* pro flétnu a klavír byla publikována na vrcholu jeho kariéry v roce 1885. Je to mimořádná práce velmi obtížná pro hraní jak po stránce technické, tak i muzikální. Taffanel si jako tóninu a metrum zvolil svou oblíbenou g moll a 6/8 takt.

Na začátku skladby flétna uvádí lyrické téma, které je po celou dobu ozdobené akordickými tóny a doprovázené jemně se kolébajícím klavírním partem. Poté následuje střední část s chromatickými běhy ve flétně a s novou klavírní melodií v chorálním stylu. Poslední díl je návratem začátku, ale s rytmicky pozměněným doprovodem.

Tajemství *Sicilienne-Etude* leží v její vyváženosti lyričnosti bez jakékoli sentimentality a virtuozity bez exhibicionismu. Tuto skladbu by nemohl hráč úspěšně předvést bez množství energie, jistoty v prstové technice, citlivé artikulace a flexibilního dechu. Jak Taffanel a jeho žák Philippe Gaubert později píšou ve své *Méthode de flûte*: „Dech je duší flétny.“

3.4 Andante pastoral et Scherzettino

Poslední skladbu pro flétnu a klavír *Andante pastoral et Scherzettino* Taffanel dokončil 12. května 1907. V první části, jako vzpomínku na 18. století, užívá 12/8, 9/8 a 6/8 takt. Jsou zde dlouhá legata a rozsáhlé melodické linie, které navozují pocit vokální hudby. *Scherzettino* naopak používá jako základ skupinku čtyř šestnáctinových not, které se objevují v pěti různých artikulačních kombinacích.

Andante pastoral et Scherzettino Taffanel věnoval svému oblíbenému studentovi a nástupci Philippu Gaubertovi, představuje podstatu stylu a zvuku Francouzské flétnové školy a je začátkem nové tradice.

3.5 Méthode Complète de Flûte

Paul Taffanel byl vynikající hráč jak sólový, tak i v orchestru. Snažil se, aby zvuk flétny nebyl závislý na technických pasážích a na rozdíl od jeho kolegů, kteří se v té době snažili zdokonalit flétnu jako nástroj, Taffanel hledal dokonalost ve hře samotné. Flétna se v jeho podání stala plnohodnotným koncertním nástrojem. Oslovil nejen odbornou veřejnost, ale i běžné publikum.

Všechny znalosti, které během svého života nasbíral, chtěl na sklonku svého života uspořádat a vydat jako publikaci. Jeho *Méthode Complète de Flûte* je soubor několika cvičení, textů a skladeb. Jedná se o hmatatelné dědictví Taffanelových let hraní, studování a učení, které mu pomohl zkompletovat Philippe Gaubert.

Méthode byla dokončena až po Taffanelově smrti. Dokončil ji Gaubert, který si pravděpodobně uschoval většinu toho, co mu Taffanel předal. *Méthode* byla vydaná roku 1923 a rukopis, který byl nejspíše mezi sbírkou osobních dokumentů v Gaubertově kanceláři v Pařížské opeře, se ztratil po jeho smrti, roku 1941, během německé okupace Paříže. *Méthode* má celkem osm kapitol týkajících se například problematiky dýchání, postoje či stylu, ve kterých jsou různá cvičení s doplňujícím textem. Také obsahuje soubor denních cvičení, který lze užít jako technický základ při hře na flétnu.

17 Grandes exercices journaliers de mécanique přidal Gaubert do *Méthode* až po Taffanelově smrti. Jsou to tvořivá cvičení v různých tóninách a každá stupnice hraná v různých artikulačních variacích by měla pokrýt celý rozsah flétny. Všechny tyto aspekty vedou k mistrovskému ovládnutí nástroje. Je to nejspíše nejvlivnější část *Méthode*.

Tato publikace také obsahuje kadence k *Mozartovým koncertům G dur a D dur* a skladby několika stylů různých skladatelů (mezi nimi a Taffanel a Gaubert), doplněné o komentáře (např. Bachova *Sonáta e moll*). Také jsou zde flétnová dua a úryvky z orchestrálních partů.

Méthode se stala základem hry na flétnu a na svou dobu byla velmi pokroková. Učí se z ní dodnes po celém světě a rozhodně by některé její části měl znát každý flétnista.

Závěr

Téma Paula Taffanela mě natolik zaujalo, že bych se této problematice chtěla věnovat i později. Snad proto jsem se zaměřila jen na některé skutečnosti z jeho života.

Myslím si, že je škoda, že se této velké osobnosti v dnešní době věnuje tak málo pozornosti. Jsem ráda, že jsem se při psaní své absolventské práce mohla seznámit s jeho životním osudem. Získala jsem přehled o hudebním dění v Paříži v 19. a 20. století. Paul Taffanel mi bude inspirací i při mém dalším studiu hudby a flétnové hry.

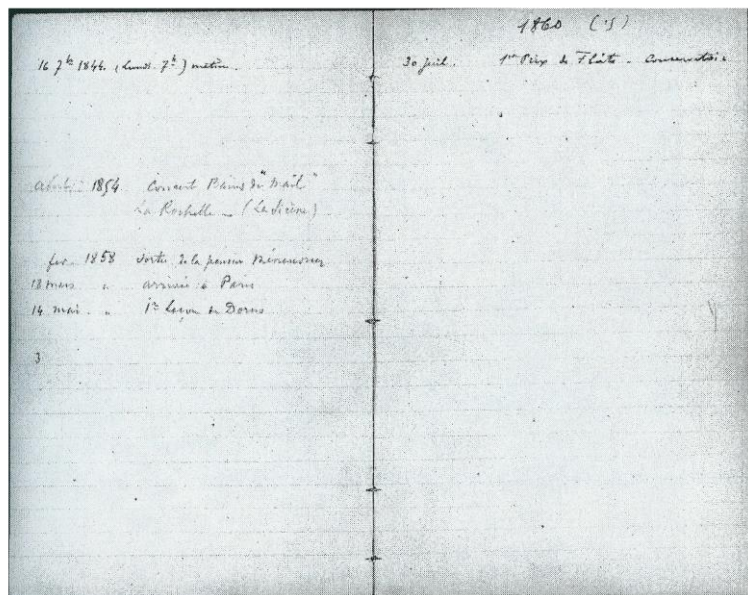
Příloha č. 1



Obrázek č. 1 – Jedna z fotografií, na které Paul Taffanel ukazuje flétnový nátisk, 1906



Obrázek č. 2 – Paul Taffanel a jeho otec držící flétny s Böhmovým systémem, 1854



Obrázek č. 3 – Taffanelův *Notes biographiques*



Obrázek č. 4 – Taffanelův učitel Louis Dorus, 1865

MAI 66. 1-73			
1	M.		op. L. Jean. A.
2	M. Exposit. Pontreux		M.
3		M.	op. Don Juan.
4	M. Exposit. Pontreux		M.
5	M. Exposit. Pontreux		M.
6	M. Exposit. Pontreux		M.
7	M. Exposit. Pontreux		M.
8	M. Exposit. Pontreux		M.
9	M. Exposit. Pontreux		M.
10	M. Exposit. Pontreux		M.
11	M. Exposit. Pontreux		M.
12	M. Exposit. Pontreux		M.
13	M. Exposit. Pontreux		M.

Obrázek č. 5 – Stránka z *Journal professionnel*



Obrázek č. 6 – Grand Salle v Pařížské opeře během představení baletu, 1864



Obrázek č. 7 – Pařížská opera, cca 1865



Obrázek č. 8 – Pařížské divadlo při požáru 29. října 1873



Obrázek č. 9 – Pařížská opera, cca 1870



Obrázek č. 10 – Dnešní nádraží Gare de l'Est nedaleko Taffanelova bydliště



Obrázek č. 11 – Paul Taffanel, 1871



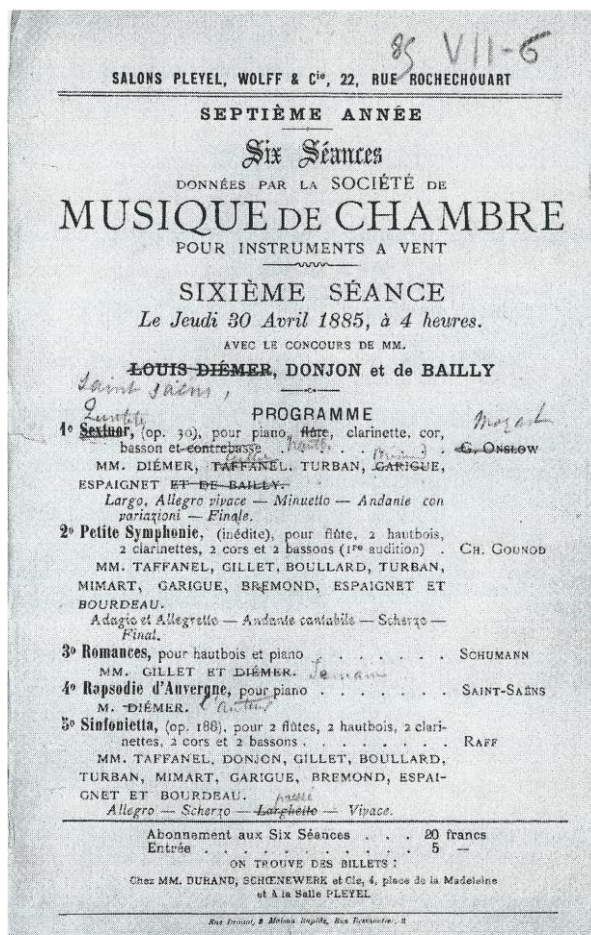
Obrázek č. 12 – Taffanelova budoucí manželka Geneviève (vlevo) s matkou a sestrou,
1871



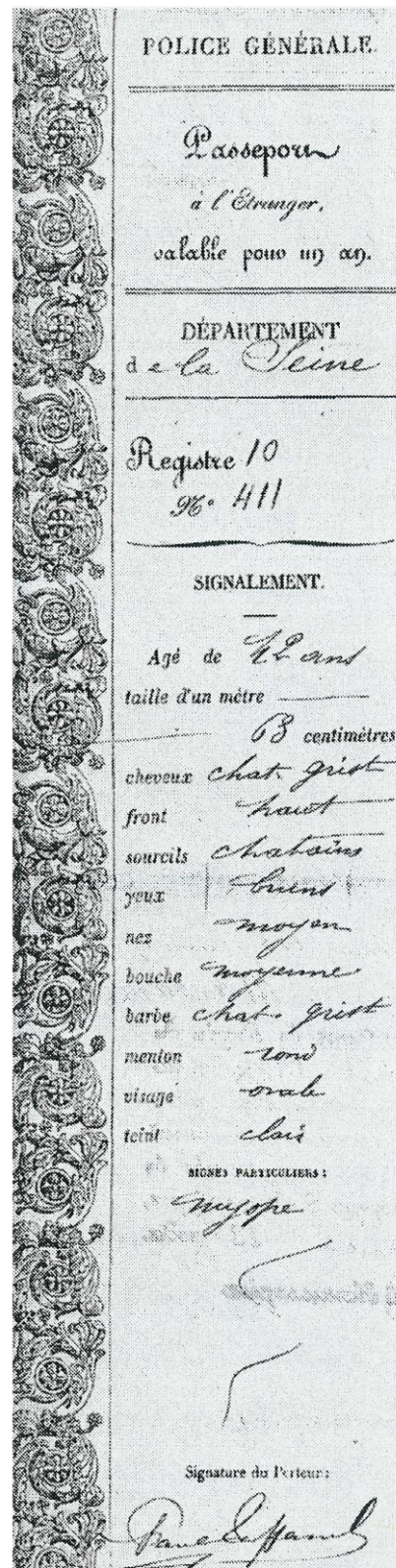
Obrázek č. 13 – Taffanelův dům se zahradou na 8 avenue Gourgaud



Obrázek č. 14 – Stránka z rukopisu Taffanelova Dechového kvintetu, 1876



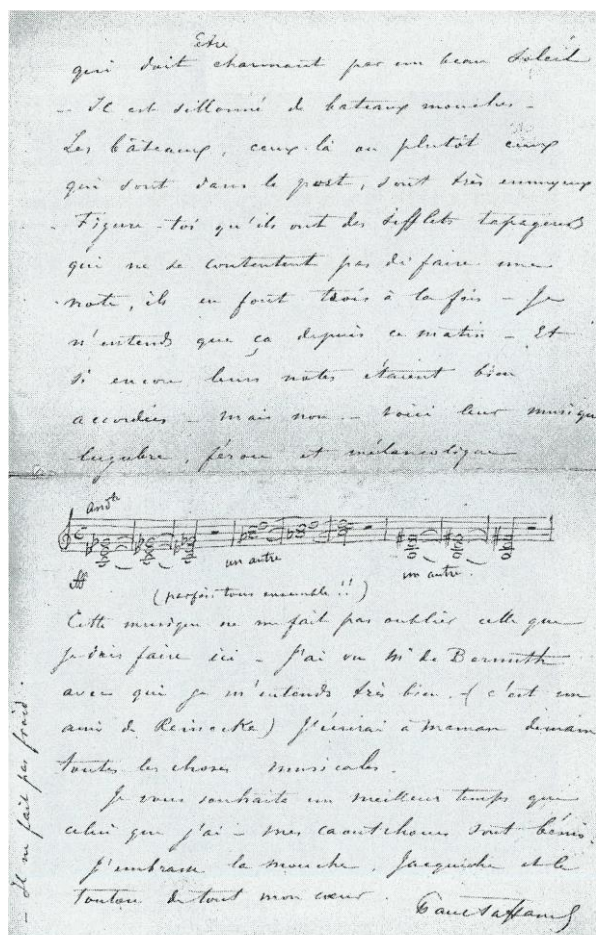
Obrázek č. 15 – Program z koncertu Société de musique de chambre pour instruments à vent, premiéra Petit Symphonie Ch. Gounoda, 30. dubna 1885



Obrázek č. 16 – Taffanelův pas při cestě do Ruska, 1887



Obrázek č. 17 – Jacques a Marie-Camille Taffanelovi, 1890



Obrázek č. 18 – Stránka z Taffanelova dopisu
jeho dceři, 5. listopadu 1890



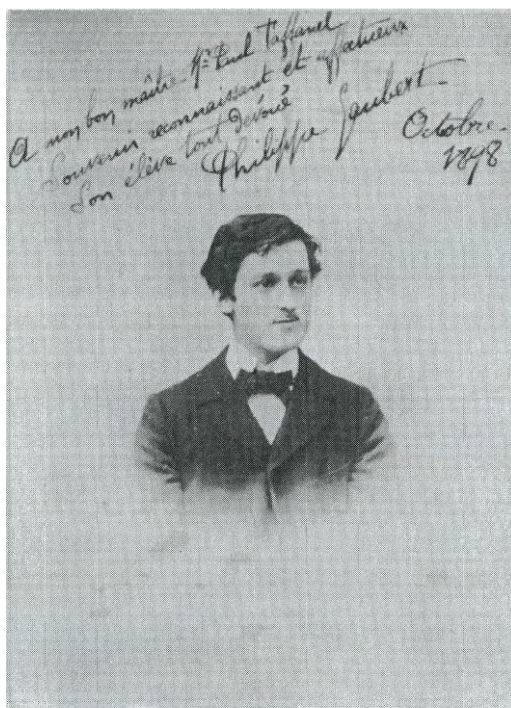
Obrázek č. 19 – Paul Taffanel od
Charlese Giraud, 1894



Obrázek č. 20 – Taffanel během prázdnin v srpnu 1894 s partiturou Verdiho Othella



Obrázek č. 21 – Taffanelova fotografie podepsaná pro Philippa Gauberta s věnováním: „Méu drahému studentovi, Ph. Gaubertovi“, leden 1895



Obrázek č. 22 – Fotografie, kterou dal Gaubert na oplátku Taffanelovi s věnováním: „Mému drahému učiteli, Paulu Taffanelovi. Vděčné a laskavé přání. Váš nejvíce oddaný student, Philippe Gaubert“, říjen 1898

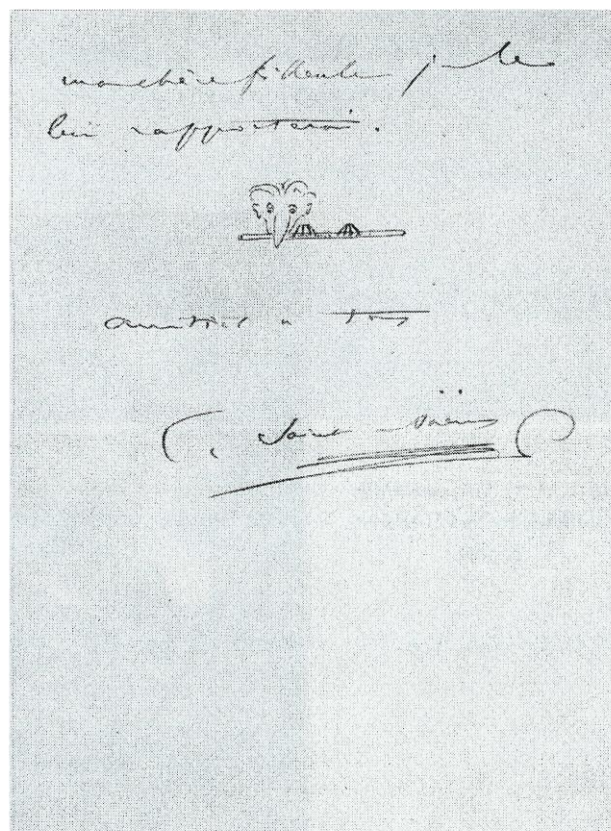


Obrázek č. 23 – Taffanel a jeho třída na Pařížské konzervatoři, Gaubert sedí po Taffanelově pravici, 1895



Obrázek č. 24 – Taffanel dirigující
v Pařížské opeře, 11. února 1898

Obrázek č. 25 – Náčrt flétnisty v dopise
od Sint-Saënsse pro Taffanela, 17. dubna





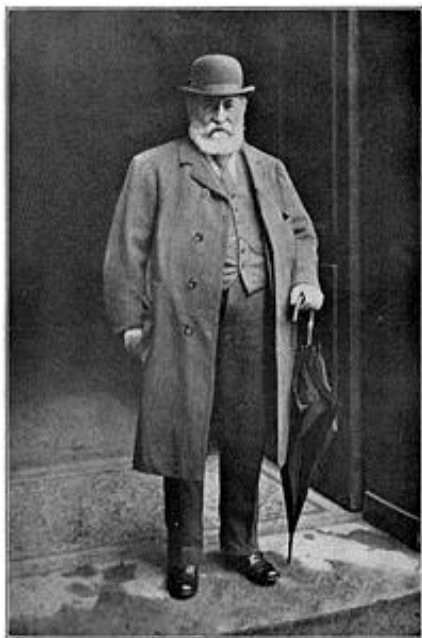
Obrázek č. 26 – Olejový portrét Paula Taffanela od Julese Lefèbvre (manžel jeho švagrové), 1900



Obrázek č. 27 – Jacques Taffanel jako student l'École polytechnique, 1895



Obrázek č. 28 – Jacques Taffanel



Obrázek č. 29 – Camille Saint-Saëns,
1917



Obrázek č. 30 – Marcel Moyse

[illegible]

à son ami le Docteur B. COGNET

FANTAISIE SUR LES INDES GALANTES

Degré : difficile (9)
Durée : 8 mn 30 s

Révision de la partie de flûte :
Philippe BERNOLD

Opéra ballet de J.P. Rameau (1683 - 1764)
pour flûte et piano

ÉDITIONS MUSICALES
FRANÇOISES
10, rue de Valenciennes
92015 Nanterre Cedex
Tél. 01 47 36 00 00
www.editions-musicales.fr

Paul TAFANEL
(1844 - 1908)

FLÛTE

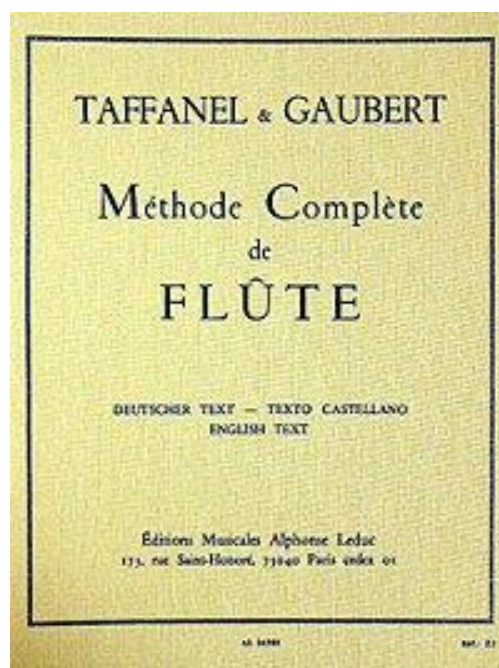
Maestoso

Allegretto (♩ = 116)

G 7290 B

© 2004 by GÉRARD BILLAUDOT ÉDITEUR
14, rue de Valenciennes - 75010 PARIS

Tous droits réservés pour tous pays.
Toute réimpression ou toute réédition sans l'autorisation écrite de l'éditeur est formellement interdite.
Régistré au Centre National de la Propriété Industrielle.
Déposé en France et dans les autres pays.
Tous droits réservés pour tous pays.
Toute réimpression ou toute réédition sans l'autorisation écrite de l'éditeur est formellement interdite.





Příloha č. 2 – Seznam prací

Teoretické práce

„*L'Art diriger*“ *Encyclopédie de la musique et dictionnaire de Conservatoire*
„*La Flûte*“ *Encyclopédie de la musique et dictionnaire du Conservatoire*, společně
s Louisem Fleury, který ji zkompletoval roku 1925 a roku 1927 vydal
Méthode complète de flûte, společně s Philippem Gaubertem, který ji sestavil a vydal,
1922 – 1923

Originální kompozice – publikované

Grande fantasia sur „Mignon“, *opéra d'Ambroise Thomas* pro flétnu a klavír (1874),
„à mon Maître et ami Louis Dorus“
Fantasia sur „Le Freischütz“ de Ch. M. von Weber pro flétnu a klavír (1876)
Quintette pro flétnu, hoboj, klarinet, lesní roh a fagot (1876), „à Monsieur Henri
Reber, Membre de l'Institut“
Fantasia-transcription sur „Les Indes Galantes“, *opéra-balet de J. P. Rameau*
pro flétnu a klavír (1877), „à son ami le Docteur B. Coizeau“
Grande fantasia sur „Jean de Nivelle“, *opéra de Léo Delibes* pro flétnu a klavír
(1881), „à son ami Johannes Donjon“
Fantasia sur „Françoise de Rimini“, *opéra d'Ambroise Thomas* pro flétnu a klavír
(1884)
Sicilienne-Etude, op. 7 pro flétnu a klavír (1885), „à Walter Stuart Broadwood Esq“
Trois études v Louis Drouet, *Cent études pour la flûte, op. 126* (1886)
Andantino pro violoncello a klavír, napsané pro Pařížskou konzervatoř (skladby
pro hru z listu, 1902)
Andante pastoral et Scherzettino pro flétnu a klavír, *Morceau de concours*, 1907,
„à Philippe Gaubert“
17 Grandes exercices journaliers de mécanisme pro sólovou flétnu, část z *Méthode
complète de flûte* (před 1890)
Cadences pour les concertos en ré et en sol de Mozart pro sólovou flétnu, část
z *Méthode complète de flûte* (po roce 1883)

Cadence écrite pour Mme Melba (pro Donizettiho *Lucia di Lammermoor*), společně s Mathilde Marchesi, pro soprán a flétnu (cca 1886)

Originální kompozice – nepublikované

Air varié sur „La Fille du régiment“ de Donizetti pro flétnu a klavír, provedené z rukopisu v Paříži (únor 1865, rukopis byl ztracen)

Variations sur un thème allemand pro flétnu a klavír, provedené z rukopisu v Lille, (únor 1866, rukopis byl ztracen)

Cadenza pro Flétnový koncert Ferdinanda Langer (1867, rukopis byl ztracen)

Morceaux de lecture à venue (skladby pro hru z listu) pro Pařížskou konzervatoř:

Allegretto grazioso pro flétnu a klavír (1877)

Andantino con moto pro flétnu a klavír (1883)

Andante pro flétnu a violoncello (1884)

Allegro pro flétnu a klavír (1885)

Allegretto pro flétnu a klavír (1890)

Allegretto scherzando pro flétnu a klavír (1892)

Andante molto espressivo pro klarinet a klavír (1891)

Andante pastorale pro hoboj a klavír (1891)

Andante espressivo pro fagot a klavír (1892)

(některé vydané v moderní edici Edwardem Blakemanem)

Originální transkripce pro flétnu a klavír

Polonaise et badineire ze *Suity h moll*, J. S. Bach (1877)

Deux nocturnes et une valse (op. 15 č. 1 a 2, op. 64 č. 1), F. Chopin (1883)

Valse lente et pizzicati ze *Sylvia*, L. Delibes (1880)

Gavotte d'amour, C. Langer

Méditation z *Thaïs*, J. Massenet (1894)

Six romances sans paroles, F. Mendelssohn-Bartholdy (1878), 3 díly: *Doux souvenir*
a *Chanson de printemps*, *Bonheur perdu* a *L'étoile du soir*, *Contemplation*
a *Sérénade*

Arioso z *Evžena Oněgina*, P. I. Čajkovskij (1889)

Edice transkripce pro flétnu a klavír

Souvenirs du Théâtre-Italien, 6 duos très faciles pour piano et flûte, composés pour piano et violon par Charles Dancla, arrangés pour la flûte par Taffanel (1868), partitura je pro housle a klavír a flétnový part je přiložený, v kterém jsou různé odlišnosti od houslového partu

Répertoire de la Société des concerts du Conservatoire et des Concerts populaires, 20 transcriptions classique pour piano et flûte par P. Taffanel d'après A. Berthemet (1873 – 1876 ? 1886), edice je také dostupná pro klavír a housle a pro violoncello a klavír

Album célèbre. Morceaux choisis. . . pour flûte et piano par P. Taffanel

Raff-Album. 6 morceaux op. 85 transcrits pour flûte et piano par P. Taffanel: „Marcia“, „Pastorale“, „Cavatina“, „Scherzino“, „Canzona“ a „Tarantella“

P. Taffanel, Transcriptions pour flûte avec accompagnement de piano (1886 – 1909), vydané ve dvou dílech

Aria in re z Orchestrální suity č. 3, J. S. Bach (1890)

Célèbre Largo z Xerxes, G. F. Händel (1891)

Divertissement, op. 5, no. 6, L. Jacquard (1888)

Le Cygne z Le Carnaval des animaux, C. Saint-Saëns (1888)

Airs de ballet z Ascanio, C. Saint-Saëns (1890)

P. Taffanel. Deux transcriptions pour flûte et piano (1909)

Sicilienne z Armide, Ch. W. von Gluck

Adagio, J. J. Quantz

Různorodé transkripce

Feuillet d'album, op. 81 pro flétnu, hoboj, dva klarinety, dva lesní rohy a fagot (originál pro čtyřruční klavír), C. Saint-Saëns (1888)

Upravená vydání

Cent études, op. 126 pro sólovou flétnu, 4 díly, L. Drouet (1887)

Six divertissements, op. 68 pro sólovou flétnu nebo flétnu a klavír, F. Kulhau

Příloha č. 3 – Hudba věnovaná Paulu Taffanelovi (není kompletní)

Sólová flétna

Der Fortschritt im Flötespiel, op. 33, 3. díl, E. Köhler (1888)

Flétna a orchestr

Deuxième morceau de concert, op. 61 pro flétnu a orchestr nebo klavír, J. Andersen (1895)

Moto perpetuo, op. 8 pro flétnu a orchestr nebo klavír, J. Andersen (1883)

Romance, op. 33 pro flétnu a orchestr nebo klavír, E. Bernard (1885)

Ballade et danse des lutins pro flétnu a orchestr nebo klavír, F. Borne (1886)

Concertino, op. 107 pro flétnu a orchestr nebo klavír, C. Chaminade (1902)

Nocturne et Allegro scherzando pro flétnu a orchestr nebo klavír, Ph. Gaubert (1906)

Suite des trois morceaux, op. 116 pro flétnu a orchestr nebo klavír („*Allegretto*“, „*Idylle*“ a „*Valse*“), B. Godard (1890)

Flétna a klavír

Impromptu, op. 7, J. Andersen (1883)

Nocturne, G. Barrère (1913)

Sonate, op. 64, Ch. de Bériot (1885)

Trois pièces, op. 31 („*Prélude*“, „*Orientale*“ a „*Air de ballet*“), R. de Boisdeffre (1885?)

Romance, A. Bruneau (1884)

Prélude et scherzo, op. 35, H. Busser (1908)

Nocturne, A. Catherine (1900?)

Troisième grand solo, sur ballet de „Yedda“, musique de O. Métra, op. 103, E. Damaré (1882)

Rêverie, op. 16, J. Donjon (1887)

Romance, op. 7, J. Durand (1888?)

Concertino, op. 45, A. Duvernoy (1899)

Cantabile et presto, G. Enesco (1904)

Fantasie, op. 79, G. Fauré (1898)

Chasse aux papillons (Sérénade), op. 30, L. Fontbonne (1890)
Andante et scherzo, L. Ganne (1901)
Sonate, Ph. Gaubert (1918)
Suite („*Prélude*“, „*Scherzo*“, „*Menuet*“, „*Romance*“ a „*Final*“), C. de Grandval (1876)
Introduction et variations sur „Le Carnaval de Venise“, op. 23, J. Herman (1869)
Six études de Chopin (přepsáno pro flétnu a klavír), L. Lafleurance (1895?)
Introduction et allegretto z Namouna, E. Lalo (1884)
Deux pièces, op. 72 („*Barcarolle mélancolique*“ a „*Scherzo*“), Ch. Lefèbvre (1889)
Ballade (pro flétnu nebo housle), A. Périllhou (1903)
Deuxième pièce en mi mineur, op. 28, E. Passard (1886)
Sérénade, op. 7 (přepsáno pro flétnu a klavír), G. Pierné (1887)
Nocturne (pro flétnu nebo housle), L. Reynaud (1896)
Suite, op. 34 („*Moderato*“, „*Scherzo*“, „*Romance*“ a „*Final*“), Ch.-M. Widor (1884)

Flétna a harfa

Valse mélancolique, C. de Grandval (1891)
Divertissement grec, op. 23 pro flétnu a harfu nebo orchestr, J. Mouquet (1908)

Flétna, hoboje a klavír

Tarentelle, Ph. Gaubert (1903)
Pastorale, J.-B. Weckerlin (1889)

Zpěv, flétna a klavír

Sérénade, L. Diémer (1887)

Dechové kvinteto (flétna, hoboje, klarinet, lesní roh, fagot)

Aubade, A. Barthe (cca 1879)
Suite, op. 57, Ch. Lefèbvre (1884?)
Pastorale, G. Pfeiffer (cca 1880)

Dechové okteto (flétna, hoboj, klarinet, anglický roh, dva lesní rohy, dva fagoty)

Octuor, op. 20, S. Lazzari (1892)

Dechové noneto (flétna, dva hoboje, dva klarinety, dva lesní rohy, dva fagoty)

Petite symphonie, Ch. Gounod (1885)

Deset nástrojů

Sérénade, op. 43 pro flétnu, hoboj, dva klarinety, dva lesní rohy, dva fagoty, violoncello a kontrabas, E. Hartmann (1890)

Aubade pro deset nástrojů nebo malý orchestr (flétna, hoboj, klarinet, fagot, lesní roh, dvoje housle, viola, violoncello a kontrabas, „*Allegretto*“ a „*Andantino*“), E. Lalo (1872)

Sbor a orchestr

Le Feu céleste, op. 115 (pouze vokální partitura), C. Saint-Saëns (1900)

Bibliografie

Blakeman, E.: Taffanel – Genius of the Flute, nakladatelství Oxford Press, 2005

Suchoňová, D.: Paul Taffanel – výrazná osobnosť v dejinách flautovej hry,
Konzervatórium v Bratislave, 2006/2007

Benda, P., Drápalík, V., Holubová, E. a kol.: Velká obrazová všeobecná encyklopedie,
nakladatelství Václav Svojtka & Co., 1999 (z anglického vydání „Desk
Reference Encyclopedia“, nakladatelství Kingfisher Publications plc 1990)

Blakeman, E.: booklet CD Caprice Philippe Bernold a Ariane Jacob, 2008

www.claudioferrarini.it

www.flutehistory.com

www.haydn.dk

www.flutepage.de